

Legjobb és leghíresebb
pipere hölgy: a
La
VELOUTINE
Különleges Rizpor
BISMUTTAL VEGYITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ.
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

Páris, London
és Berlini bevásárlási utamból visszaérkezve,
képes levelező-lap
és **confectio papíraru**, ugyisint **sport-
képekben** hozott **ujdonságaim** megtekinté-
sét szíves figyelmébe ajánlom.

KLEIN VILMOS papirkereskedése,
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20. sz. és
VIII., Kerepesi-ut 73. 8951

MATTONI
ERZSÉ-SÓSFÜRDŐJE
BET
BUDAPESTEN
(BUDÁN)

Idény április 15-től szept. végeig.
Keserő források, ivó és fürdőgyógyimod.
A gyógyhely fürdő, eszteli ivóforrások kiűző eredménytel
alkalmazhatók: 1. Bármely okok folytán keletkezett lobos izmá-
nyoknál. 2. Női bajoknál, különösen metritis chronicánál;
még körülírt és hashártya után visszamaradt izmármányoknál;
a méhnek helyzetváltozások, nemkülönben daganatok által elő-
idézett izgatottsági tüneteknél; hurutos állapotok és tisztulási
zavaroknál stb. 3. Az alsó szövetek bántalmánál; májbajok,
székélyes székrekedés, stb. Zsírkóránál. 5. Közvetlenül, stb.

FÜRDŐ-ORVOS: DR. POLGÁR EMIL
Egészseges fekvés, fél óránál több a fürdőszobában, ké-
nyelmes lakások, jó vendéglő, zene, kávé és má-
nyajutatók, különféle szuhanykészségekkel. —
Rendes villamos vasúti közlekedés.
A közeli állomás helye: Ferenes József-tér, a régi
Egyetemi épület előtt.
A gyógyhelyre vonatkozó bővebb felvilágosítással szívesen szolgál
MATTONI és WILLE Budapest.

A már 45 év óta dicsegetreméltólag ismert, s a 71.012. sz. Bm. leirat köve-
telményeinek teljesen megfelelő 9067

VUKOVÁRI
arcztisztító kenőcs
VUKOVÁRI
bőrszépítő szappan
Egy nagy tégely ára 1 kor., 60 fill., kisebb 1 kor., szappan 1 kor. Utánkövetők
óvakodjunk! Csak Krajcsovic által Vukováron készített kenőcs valódi.
Minden tégelyen Krajcsovic, a készítő arcképe látható.
Főraktár: Török József gyógyszerháza Budapest, Király-u. 12. és Andrássy-ut 29.

MARGIT-CRÈME,
A női szépség titka, tökéle-
sítésére és fenntartására legkiválóbb és
legbiztosabb 9027
mely vegyítés, sem hígítást, sem olímet nem tartalmaz, tel-
jesen ártalmatlan. Ezen világírni szokásos pár nap alatt
elűvölt szepit, mifólt, pattanást, bőrtörést (Müster) és
minden más bőrbaj. Kisimítja a ráncokat, redőket, himi-
helyeket és az arczot hófehérre, simává és üdvé varázsolja.
Ára nagy tégely 2 kor., kis tégely 1 kor., Margit hölgy-
por 1 kor. 20 fill., Margit szappan 70 fill., Margit
fogpép (Zahnpaste) 1 kor., Margit arczvíz 1 kor.
Hamisítványok bürokratáknak. — Postán utánvétellel
vagy a pénz előzetes beküldése után küldi a készítő.
FÖLDES KELEMEN gyógyszer. Arad.
Budapesti főraktár: Török József féle
gyógysz. Király-u. 12. és Andrássy-ut 29.
Kapható minden gyógyszerházaiban.
Törv. védve. Legjobb
szepítő-
szer.

LUSER L.-féle turista tapasz.

Biztosan és gyorsan ható szer, tyukszem
szemölcs és talp, valamint a sarok bő-
keményedései, to-
vábbá mindennemű
bőrszarusodás,
ellen. A hatás-
ért jótállás
vállal-
tatik.
SCHWENK L.
gyógyszerész
MEIDLING-BÉCS.
Csak akkor valódi, ha min-
den használati utasítás és minden
tapasz a mellette védjeggyel és
aláírással el van látva, azért is erre
figyelmű kell. — 1 doboz ára 1-20 kor.
Vidékire 1-80 kor, előzetes beküldés mellett bérmet.
Magyarországi főraktár: 9068
Török József gyógyszer, Budapest, Király-u. 12. Andrássy-ut 29.

Czimbalm
iskolám, a melyből min-
denki, tanító nélkül meg-
tanulhat czimbalmozni, 4 koro-
náért adom. Képes nagy czim-
balomjátékosokat pedig in-
gyen. Varga Pál czimbalmom-
gyártó, Budapest, VIII. kor.,
Röck Szilárd-utca 3. sz.

Czimbalm

iskolám, a melyből min-
denki, tanító nélkül meg-
tanulhat czimbalmozni, 4 koro-
náért adom. Képes nagy czim-
balomjátékosokat pedig in-
gyen. Varga Pál czimbalmom-
gyártó, Budapest, VIII. kor.,
Röck Szilárd-utca 3. sz.

Czimbalm

Czimbalm

Nyúlászor puha kalapok

FÖLDVÁRY INRE
főrdívat és fehérnemű rak-
tárban. 9023
Budapest, IV., Korona-
herceg-utca 11. és
VIII., Kerepesi-ut 9. sz.
Angol eyelinderek, divatos ko-
mény és puha kalapok, jó
szabású férfi-íngék, nyakkén-
dők, keztyűk dús választékban.

KWIZDA FERENCZ JÁNOS
cs. és kir. osztr.-magy., román kir. és belga fejed. udv. szállító.
Kerületi gyógyszerész Korneuburg, Bécs mellett.
8 arany-, 19 ezüst-érem, 30 dísz- és elismerő oklevél.

Kwizda féle
Korneuburgi
marha táppor
Allatorv. diétáit szer lovak-, marhák- és juhoknak.
Közel 50 év óta a legjobb italokban használatban étvágyfokozó,
rossz emésztést, valamint telenekezt a tej javítása a tejelők-
esség fokozása céljából. Egy doboz 1 kor. 40 fill. fél doboz 70 fill.
Valódi csak a fenti védjeggyel és kapható minden gyógyszerházaiban
és droghandelerekben. Főraktár: 9843
Török József gyógyszer. Budapest, VII., Király-u. 12.

Kwizda féle
Korneuburgi
marha táppor

Kwizda féle
Korneuburgi
marha táppor

Kwizda féle
Korneuburgi
marha táppor

Kwizda féle
Korneuburgi
marha táppor

Kwizda féle
Korneuburgi
marha táppor

Kwizda féle
Korneuburgi
marha táppor

Kwizda féle
Korneuburgi
marha táppor

Kwizda féle
Korneuburgi
marha táppor

Kwizda féle
Korneuburgi
marha táppor

Kwizda féle
Korneuburgi
marha táppor

Kwizda féle
Korneuburgi
marha táppor

Kwizda féle
Korneuburgi
marha táppor

Kwizda féle
Korneuburgi
marha táppor

Kwizda féle
Korneuburgi
marha táppor

Kwizda féle
Korneuburgi
marha táppor

Kwizda féle
Korneuburgi
marha táppor

18. SZÁM. 1901.

BUDAPEST, MÁJUS 5.

48. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és
POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) együtt
egész évre 24 korona
fél évre 12
Csupán a
VASÁRNAPI UJSÁG
egész évre 16 korona
fél évre 8
A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával)
egész évre 10 korona
fél évre 5
Külföldi előfizetésekre a postai
meghatározott vitellit is csatolandó.

VARGHA GYULA,

A MAGYAR KIR. KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL
IGAZGATÓJA.

VARGHA GYULA neve, egyénisége nem isme-
retlen a «Vasárnapi Ujság» olvasóközön-
sége előtt. Hangulatos dalai, hazafias ódái
a német és francia költőkből való, hűség és
formatökély által kiváló fordításai jórészt a
«Vasárnapi Ujság» hasábjain jelentek meg elő-
ször, igaz élvezetet nyújtva a költséget minden
barátjának. A költői működése mellett egyszer-
mind jeles közgazdasági író és kiváló statisztikai
szakértő. A Felsőlegye legközelebb a magyar
kir. központi statisztikai hivatalnak Jekelfalussy
József halálával megüresedett igazgatói állá-
sára a egyszerűségi miniszteri tanácsossá ne-
vezte ki.

A statisztika, mint az állami és társadalmi
önmegismerés eszköze, minden
államban napról-napra emelkedő
jelentőséget nyer s e jelentőséggel
kapcsolatosan növekszik a sulya,
fontossága maguknak a statisztikai
hivataloknak is. De ha ily álta-
lában emelkedő a statisztika
jelentősége minden államban, még
jobbzan kidomborodik a statisztika-
kának fontos szerepe a mi ha-
zámban, a hol az államnak és
társadalomnak sok százados mu-
lasztást kell néhány évtized alatt
helyre pótolnia s a hol a lázas
tevékenységhez a statisztikának
tájékoztató, útmutató hatására és
közreműködésére még sokkal na-
gyobb szükség van, mint más
országokban. Ennek a követke-
ménye, hogy az alatt a 33 év alatt,
a mióta a magyar nemzet ismét a
saját kezébe vette sorsának inté-
zését, alig látunk valamely állami
hivatal, állami vagy társadalmi
intézményt, a mely úgy külső
terjedelmére, valamint működésé-
nek belső tartalmára nézve annyira
növekedett volna, mint a magyar
állami statisztikai hivatal. 1867-
ben, a midőn Keleti Károly veze-
tése alatt a földmívelés-, ipar-
és kereskedelemügyi miniszterium
statisztikai osztályát megalakított-

ták, ez az osztály, a főnököt is beleszámítva,
mindössze hét tisztviselővel és 12,600 forint
évi költségvetéssel kezdte meg működését,
ma ellenben 66 tisztviselő s rendszerint leg-
alább ugyanennyi rendes napidíjas és számos
külső tisztviselő teljesíti az adatgyűjtések és fel-
dolgozások nehéz munkáját, nem is szólva a
rendkívüli munkálatokról, a milyen volt az
1895. évi nagy mezőgazdasági statisztikai föl-
vétel vagy a jelenleg éppen földolgozás alatt
levő népszámlálási munkát, a melynél a ren-
des személyzetnél kívül még 4—500 ideiglene-
sen alkalmazottak közreműködése szükséges.
A statisztikai hivatal költségvetése pedig az
1868. évi 12,600 forintnyi összegről 608,870
koronára emelkedett s e nagy emelkedés mellett
is csak a legnagyobb erőfeszítéssel képes a hi-
vatal feladatát betölteni.

Ma sokkal nagyobb pontosságot és megbiz-

hatóságot, behatóbb részletességet s az össze-
állításban és közzétételben fokozottabb gyors-
ságot várunk a statisztikától, mint csak rövid
idővel is ezelőtt. Együtt a megvalósított igé-
nyekkel függ össze, hogy a míg régebben a sta-
tisztikai adatokat a középfokú közigazgatási
hatóságok gyűjtötték össze és kész kimutatások
alakjában terjesztették be a statisztikai hiva-
talhoz: ma a statisztikai adatgyűjtéseknél min-
denütt az eredeti forráshoz nyúlunk vissza,
úgy hogy csak a nagyobb számban előfor-
duló adatszolgáltató hatóságokat és intézete-
ket említve — körülbelül 5000 állami anya-
könyvi hivatal, közel ugyanennyi községi és
körjegyzőség, mintegy 12,000 községi előjáró-
ság, 11,000 lelkesi hivatal, több mint 2000
pénz- és hitelintézet, 1500 vasúti állomás,
4500 postahivatal, stb. szolgáltatt közvetlenül
adatokat, még pedig számos hatóság nem is

évenként, hanem havonként, s egy-
egy hónapban 15—20 ezerre, éven-
ként több száz ezerre rúg a statisztikai
hivatalhoz érkező leveleknek
a száma.

A statisztikai hivatal rendes
feladatán kívül ez időszerezt
még az 1900. év végén végrehaj-
tott általános népszámlálás fel-
dolgozása, továbbá a nemzetközi
statisztikai intézet folyó év őszén
tartandó budapesti ülésezéseinek
előkészítő munkálata is a statisztikai
hivatalra nehezedik. Vargha
Gyula, az új igazgató a rendesnél
is sulyosabb körülmények között
kezd tehát meg igazgatói mükö-
dését. Közel 29 évre rúgó hivatali
munkássága alatt szerzett tapasztalatai,
fáradhatatlan buzgalma és nagy munkabírása azonban min-
den bizonynyal le fogják győzni
ezen rendkívüli nehézségeket is.

Vargha Gyula 1853-ban szüle-
tett. Tanulmányait a budapesti
református gimnáziumban és a
budapesti egyetemen végezte, a
hol 1878-ban a jog- és államtudo-
mányok doktorává avatták. Hiva-
tali működését már joghallgató
korában, 1872-ben mint még nem
egészen 19 éves ifjú kezdte
meg mint napidíjas, mindjárt a

VARGHA GYULA.

HIRDETMEY.

8876

Ezennel közhírré tétetik, hogy mintán a Magyar Kir. Pénzügyminiszterium ellenőrző közegei a Magy. Kir. Szab. Osztályorszájáték (VIII. Sorsjáték) I. osztályára szóló sorsjegyeket felülvizsgálták, azok a főelárusítóknak elárusítás végett kiadattak. — A Magyar Királyi Pénzügyminiszterium által jóváhagyott sorsolási terv itt következik:

A Magy. Kir. Szab. Osztályorszájáték Sorsolási Terve.
Nyolczadik sorsjáték. 100,000 sorsjegy, 50,000 nyeremény.

Előő osztály	Második osztály	Harmadik osztály	Negyedik osztály	Ötödik osztály
Betét 12 korona	Betét 32 korona	Betét 40 korona	Betét 32 korona	Betét 32 korona
Huzás: 1901 május 22. és 23.	Huzás: 1901 június 19. és 20.	Huzás: 1901 július 16., 17. és 18.	Huzás: 1901 augusztus 13. és 14.	Huzás: 1901 szeptember 4. és 5.
Nyeremény	Nyeremény	Nyeremény	Nyeremény	Nyeremény
1 á 60000	1 á 70000	1 á 30000	1 á 90000	1 á 100000
1 á 20000	1 á 25000	1 á 30000	1 á 30000	1 á 20000
1 á 10000	1 á 10000	1 á 20000	1 á 20000	1 á 15000
1 á 5000	1 á 5000	1 á 15000	1 á 15000	1 á 10000
3 á 2000	3 á 3000	3 á 10000	3 á 10000	3 á 5000
5 á 1000	5 á 2000	5 á 5000	5 á 5000	5 á 2000
8 á 500	8 á 1000	8 á 2000	8 á 2000	8 á 1000
30 á 300	30 á 500	10 á 1000	10 á 1000	10 á 500
50 á 100	50 á 300	70 á 500	70 á 500	70 á 200
2900 á 40	3900 á 80	4900 á 130	3900 á 170	3900 á 200
3000 nyer. Kor. 240000	4000 nyer. Kor. 477000	5000 nyer. Kor. 898000	4000 nyer. Kor. 934000	4000 nyer. Kor. 1061000

Az I. osztály huzása 1901 május hó 22. és 23-án tartatik meg. A huzások a Magyar királyi ellenőrző hatóság és kir. közjegyző jelenlétében, nyilvánosan történnek a huzási teremben (IV., Eski-tér, bejárat a Duna-utca felől). — Sorsjegyek a Magy. Kir. Szab. Osztályorszájáték valamennyi elárusítóinál kaphatók.
Budapest, 1901 április hó 21-én.

A Magy. Kir. Szab. Osztályorszájáték Igazgatósága.
Lónyay Hazay

statistikai hivatalban. Hivatali pályáján tisztán saját erejére utalva, buzgó és sikeres működése dacára is csak lassan haladt előre. Gyakornokká 1874-ben nevezték ki, fogalmazóvá 1882-ben, miniszteri titkárrá 1886-ban, miniszteri osztálytanácsossá pedig 1892-ben lépett elő. Ettől fogva egyszersmind egészen miniszteri tanácsossá és a statisztikai hivatal igazgatójává történt kinevezetéseig a hivatal aligazgatója is volt. 1896-ban Ő Felsége a III. osztályú vaskorona-renddel tüntette ki.

Hivatali működésében mindenkor a legszigorúbb pontosság és a lelkiismeretes kötelesség-tesítés példaképe volt. E tulajdonságokat az alárendeltek is mindig megkívánta s kétségkívül mint hivatalfőnök meg fogja követelni hivatala összes személyzetétől is; de meg vagyunk győződve arról, hogy a szigorúság sohasem fog bürokratikus ridegséggé fajulni nála, mert egyrészt humánus érzésű jó szive, másrészt az a körülmény, hogy hivatala minden munkájában közvetlenül részt vett, meg fogják szabni rá nézve a helyes mértékét annak, hogy egy-egy alkalmazottjától mit lehet igazságon követelni. Valamint egész egyéniségére nézve, úgy hivatali munkássága tekintetében is egyik különösen jellemző tulajdonsága, hogy gondolkodását, felfogását, nézeteit és elhatározását minden még oly csekély jelentőségű kérdésben is a legerősebb magyar nemzeti érzés irányítja. Ennek hatása igazgatói működése alatt kétségkívül meg fog látszani a statisztikai hivatal munkásságán is, a melyet akként fog irányozni, hogy a hivatal a magyar nemzeti fejlődésnek minél hathatósabb segédszöke legyen.

Hosszú hivatalos működése alatt a statisztikai hivatalnak majd minden nagyobb szabású munkálataiban részt vett, s már mint kisebb tisztviselő, több adatgyűjtést és feldolgozást önállóan vezetett. E mellett azonban kiváló szakirodalmi munkát is fejtett ki, a melynek eredményei részint a különböző adatgyűjtésekről szerkesztett közlemények bevezető jelentései gyanánt, részint önálló művekben jelentek meg. Csak nagyobb munkáit említve, ő szerkesztette az 1890. évi népszámlálás eredményeit magában foglaló nagy forrásmű I. és III. kötetének a külföldi szakköröknél is feltűnést keltett jeles bevezetéseit, a Magyarország malomiparáról készült közleményeket, az 1895. évi mezőgazdasági statisztikai fővétel eredményeiről szóló terjedelmes jelentéseket, a statisztikai hivatalnak a vasutakról és tűzárakról szóló kiadványait, Magyarország pénzintézeteit és hitelügyét az 1885. és az 1896. évi kiállítások alkalmából, különösen az utóbbiban, — a melyet a Magyar Tudományos Akadémia a Marczibányi-díjjal jutalmazott, — tömör vonásokkal kitűnően esetenként Magyarország közgazdasági állapotainak a XVIII. századtól fogva való alakulását. Közreműködött a Láng Lajos által szerkesztett statisztika megírásában, főleg annak gazdasági részeket tartalmazó második kötetében is, 1887-től 1895-ig pedig Jekelfalussy Józseffel együtt szerkesztette a közgazdasági és statisztikai évkönyvet, a melynek a hazai szakkörök részéről nagy elismeréssel fogadott rendszerét, beosztását és egész keretét tulajdonképpen ő állapította meg. Ezeket kívül írt számos közgazdasági és statisztikai tárgyú értekezést, melyek nagyobb részt a Nemzetgazdasági, később Közgazdasági Szemle-ben jelentek meg. Munkái általában kitűnnek az irány szépségével, a mivel a gyakran száraz tárgyat is élvezetesen tudja előadni.

Vargha Gyula tudományos szakirodalmi működését a Magyar Tudományos Akadémia is méltányolta, a mennyiben 1892-ben tagjai közé

választotta, költői munkásságáért pedig a Kisfaludy-Társaság nemes k. tagjává választotta, hanem 1892. évtől 1900-ig a másodtitkári, 1900-ban pedig a főtitkári állást is vele töltötte be.

MÁJUS.

Itt a bővös május,
Gyöngyvirág hónapja,
A mikor a madár
Puha fészket rakja.
Fülemle csattog
Holdsugaras éjben,
S párját hívogatja
Künn az erdőszélen...

Nem ősmerek reád
Tavaszi ébredése!
Hova lett mosolygó
Szemeidnek kékje?
A helyett, hogy köztünk
Sugár csókja járna,
Ráborul a földre
Felhők bolygó árnya.

Tavaszt és virágot
Soha nem ősmerek,
Boldogság fantómiát
Hasztalan kergetve,
Fáradtan, átázva
Csügg alá a szárnnyunk,
A mint a záporban
Dideregve járunk!...

Ambrozovics Dezső.

A SAS.

Nehéz felhő feküdt a bérczomorra,
Nyögött alatta a sötét vadon.
Az őszi szél siralmas harsonája
Altalzugott a tarlott ágakon.

A völgybe hajló szikla csúcsos orma
Megmozdult lassan, méltóságtel,
És mint a felhő: szétterülve hosszan
Emelkedik a végtelen fele.

Most meglebeg, irányát változtatja
S megáll a légben sziklamereven,
Majd birodalmát körülkavarogva
Végig suhan a buja völgyeken.

És hirtelen, miként az égi villám,
Hatalmasan, mint szélvész, gondolat,
Csap lefelé mérhetlen légi úttá
Zsákmányra lelve lent a fák alatt.

Messzire hallszik szárnya suhogása —
Ott lent remegve száguld szét az őz,
Varjú, holló csatára kelné gyáva,
Tovarebben, hisz tudja, hogy ki győz...

Egyszerre csak hatalmas dörrénéstől
Lesz hangossá az óriás rengeteg
A sziklafal százszor mennydörgi vissza
És hangjától a föld is megremegek.

Sokáig harsog végig a határon,
Soká pereg még nyomán a levél, —
Míg ősi jussát visszafoglalhatja
S tovább süvölt a hűvös őszi szél...

... A lég királya ott fekszik a porban —
És diadalul nézi a vadász;
A haldokló, bár végercezeit éli,
Mozdulatára éberben vigyáz.

Kinyújtott karma készen áll a harcra,
S noha sebéből patakzik a vér,
A végső cseppig magát meg nem adja
És jaj annak, ki most hozzája ér!...

... A távol falu esztharangbúgása
Halkan szűrődik át a lombokon,
Madár el-ül és a futó vadaknak
Nyugalmas enyhet kínál a bokor.

A hold megindul mérhetlen útjára
S ezüst fényét a tisztásra veti,
Hol a hulló lomb — lágy harangszó mellett —
A végtelen királyt temeti...

Balla Miklós.

TEHETETLEN VERGŐDÉSSEN...

Tehetetlen vergődésben
Ifjuságom' lemorzsoltam —
Im, lassan ver már a szívem,
Alig-alig hogy megdöbben.

Elvirágozott már a kertem,
De nem termett gyümölcs benne,
A hideg szél megfagyasztá,
Féreg rága, jég elverte.

Megmunkáltam földem én is,
De nem kelt ki a vetésem,
Mindenfelé aratás van
S én a pusztá ugart nézem.

Zsörtőlödöm széjjel, nappal,
Hítelnek mondom földem',
Pedig abban nincsen hiba, —
Egyedül a magvetőben.

A világot vakon nézve,
Behűnt szemmel jártam, keltem,
Éjeimet átvirasztám,
Napjaimat áthevertem.

Lábamnál volt a boldogság —
S én a csillagokba néztem,
Mikor ébren kellett lenni,
Én aludtam akkor épen.

Hajszoltam a semmit váltig,
A valamit elszalasztva;
Mindenhova későn jöttem,
Ha üres volt már az asztal.

Tehetetlen vergődésben
Elcsüggedve immár látom:
Mind hiába volt a munkám,
Kárba veszett fáradságom...

Körülttem vig az élet,
Mindenfelé aratás van —
Csak én állok keseregve
Kopár mezőn, pusztaságban...

Sötér Aladár.

AZ EZREDES ÚR MINT PANASZOS.

Kaliforniai történet.

(Vége.)

Ira Bret Harte, angolból fordította S. A.

A bíró megrovólag nézett föl, a mint látta, hogy az ezredes megrezen a nevetésre. Komolyan reá nézett. Hotchkiss úr védője együtt kacagott a kacagókkal, de maga Hotchkiss hamuszínre sápadva ült helyén.

— Meg kell követelnem, — mondta a bíró szigorúan, — hogy a panaszos ügyvédjét engedjék akadálytalanul befejezni beszédét.

Ez főleg a vádlott ügyvédjének szólt, a ki fölugrott helyéről és beszélni akart. A báró szavaira azonban visszaesett székebe, azzal a keserű tudattal, hogy a bíró ellene van s ügyét akár veszítettnek is tekintheti. Anyira azonban mégse volt zavart az arca, mint a klienseé, a ki nagy izgatottsággal kezdett vele vitakozni s szemmel láthatólag valami olyat akart tenni, a mi ellen ügyvédje hevesen tiltakozott. Az ezredes elborult szeme felcsillant, a mint ott állott egyenesen, kezét a kabátja nyílásába dugva.

— Ki fogják fejteni önök előtt, esküdt uraim, ha majd az ellenfél ügyvédje megszűnik engem közbeszólásokkal háborgatni és a maga rendje szerint való replikára szorítkozik, hogy szerencsétlen védenemnek nincsenek perdöntő bi-

zonyítékai, mert itt nem lehet szó szavakkal kifejezett udvarlásról. De uraim, az az önök dolga, hogy megállapítsák, mit lehet és mit nem lehet szó szoros értelmében vett szerelmi vallomásnak tekinteni. Mindnyáján tudjuk, hogy az alantasabb rendű állatoknál, a melyekre bizonyára hivatkozunk kell, mikor a vádlottat jellemezni akarjuk, a szerelmi vallomásra többé-kevésbé szép hangzású hangok vannak használatban. A számár ordít, a ló nyérit, a birka béget, — a liget tollas lakóinak pedig sokkal művészebb hangjai vannak. Ezek, uraim, elismert tények, a melyeket önök, e szép ország természeti bájai közepett élők, nagyon jól ismernek. Ezek oly tények, melyeket senki sem von kétségbe s furcsa véleményünk volna a számárról, a ki — hm — ily fenséges pillanatban el akarná hitetni, hogy ordítása értelem nélkül való hang. És, uraim, ki fogom mutatni, hogy ugyanígy tett bolond fővel a vádlott is. A legnagyobb vonakodással, sőt — hm — a legnagyobb kinnal, de megvallotta nekem szép védenem szűzies szerénységében, hogy a vádlott ugyanilyen módon érintkezett vele. Képzelmek el, esküdt uraim, a holdtól megvilágított magányos országútat az özvegy szerény tanyája mellett. Gyönyörű szép éjszaka, a leány kihajol a kerítésen. Hirtelen megjelen az úton egy settenkedő, szikár alak: a vádlott. A tőle kapott utasítás szerint a leány ajkairól ez a muzikális hang lebben el (az ezredes halk felfelé fordította a szemét kliensének hangját): «Kírii!» Az éjszaka hirtelen megtelik a vádlott szenvedélyes válaszával (az ezredes stentori hangon folytatta): «kíróó.» A mint a férfi tovább megy, ismét felhangzik a «kírii» s a válasz reá: «kíróó.»

Hosszas, hangos, elfojthatatlan nevetés tört ki, elfogta az egész tárgyaló termet s mielőtt a bíró fölemelhette volna komolysággal nagy nehezen visszanyert arcát s levette ajkairól a zsebkendőt, egy halk «kírii» hangzott a terem valami homályos sarkából, a mire dörgő «kíróó» felelt az ellenkező sarkokból.

«A teremőr ki fogja üríteni a termet», — mondta a bíró komoran, de sajnos, a fejküszvett hivatalnokok csak futkostak ide s tova. Halk «kírii» hangzott az ablakból, a kívül levő nézők közül, mire hangos «kíróó» felelt a szemben levő ablakból, a mely szintén tele volt kíváncsiakkal. Újra kitört a kacagás mindenfelől, — maga a bájos panaszos is csak úgy vonaglott a nevetéstől, zsebkendőjével takarva el száját.

Csak Starbottle ezredes alakja maradt kiegyenesedetten, halványan és komoran. S ekkor a bíró, felnézve, látta azt, a mit rajta kívül nem látott senki, — hogy az ezredes őszintén és komolyan beszélt, hogy a mit a legügyesebb ügyvédi fogásnak tartottak, mély, komoly, tréfa nélküli meggyőződése egy embernek, a kiből a humornek egy szikrája sincs. A bíró tehát udvariasan mondta neki.

— Tessék folytatni, Starbottle ezredes úr.

— Köszönöm, elnök úr, — mondta az ezredes lassan — hogy megtett mindent, a mi hatalmában áll, megakadályozására a félbeszakításnak, a milyennek harmincz évi törvényszéki gyakorlatom folyamán sohasem voltam kitéve a nélkül, hogy a félbeszakítók ne vontam volna érte felelősségre, — személyes felelősségre. Lehet, hogy szónoki tévedést követtem el, a midőn megismerttettem az esküdt urakkal a vádlott jeladásait úgy, a milyenek voltak. Tudom, hogy hangom nem alkalmas arra, hogy méltóan utánózzam akár bájos ügyfelem édes hangjait, akár a vádlott feleletének szenvedélyes hevességét. Tehát — folytatta az ezredes,

Jim gondolatokba merülten találta az ezredest.

elvakult balgaságában ügyet se vetve a bíró figyelmeztető szemhunyorítására — megpróbálom még egyszer. A hang, melyet ügyfelem hallott (s itt a leghalkabb falzettóra gyöngített hangját) ez volt: «kírii»; a felelet volt rá: «kíróó» — s ekkor az ezredes hangja szinte megremegette a terem mennyezetét.

Újabb vihara a kacagásnak követte ezt a merész ismétlést, de hamar elakadt egy váratlan eseménytől. A vádlott hirtelen felugrott s eltaszítva magától ügyvédje kezét, a ki vissza akarta tartóztatni, nem hallgatva tiltakozó szavaira, elmenekült a tárgyaló teremből. A merre ment, elnyújtott, hangos «kíróó» hangzott a nyomában. A pillanatnyi csendben, a mely erre következett, az ezredes hangja szólalt meg:

— Mi itt maradunk, uraim!

Az ezredes leült. Nem kevésbé sápadt, de jóval izgatottabb volt a vádlott ügyvédjének arca, a ki rögtön felállt.

— Egy váratlan okból, tisztelt elnök úr, ügyfelem a további eljárás felfüggesztését kívánja, abban a reményben, hogy sikerül alkalmas módon kiegyezni a panasossal. Gazdag és előkelő ember lévén, bőkezűen és illőn fog fizetni. Bár én, mint ügyvédje, még mindig meg vagyok győződve arról, hogy törvényesen nem vonható felelősségre, tekintve, hogy ő jónak látta jogáról lemondani, nem tehetek egyebet, mint hogy kérjem az elnök urat, kegyeskedjék a tárgyalást felfüggeszteni, a míg én Starbottle ezredessel tanácskozom.

— A magam részéről is helyeslem a vádlott ügyvédjének kívánságát s melegen ajánlom a panaszosnak, hogy egyezzek bele.

Starbottle ezredes bájos ügyfeléhez hajolt, aztán fölállt, változatlan arc kifejezéssel és magatartással.

— Tekintetes törvényszék, engedek ügyfelem, ő nagysága óhajának s elfogadom az egyezséget.

Mielőtt a törvényszék elhalasztotta volna tárgyalásait ez nap, ismeretes lett az egész városban, hogy Hotchkiss K. Adoniram kiegyezett négyezer dollár és a költségek fejében...

Starbottle ezredes visszanyerte annyira a lelki egyensúlyát, hogy büszkén, lassú léptekkel hazamehetett az irodájába, a hol bájos kliensével találkozója volt. Meg volt lepelve, mikor ezt már is ott találta, még pedig egy kissé birka-arcú ismeretlen fiatal ember társaságában. Bár az ezredesnek nem volt kedvére, hogy egy harmadik személy is jelen van a találkozásnál, régi módi udvariassága nem engedte, hogy ezt ki is mutassa. Kecsesen meghajlott s a két látogató elébe székeket tett.

— Elhoztam Hiramot is magammal, — mondta a fiatal hölgy, fölemelve vizsgálódó szemét — pedig iszonyú félnék és fogadkozott, hogy hiszen ön nem ismeri őt, sőt nem is gyanítja létezését. De én azt mondtam neki: épen ebben tévedsz, Hiram; mert az olyan hatalmas ember, mint az ezredes, ismer mindenkit és tud mindenről. Láttam én azt a szemében. Uram Isten! — folytatta elnevetve magát, rátámaszkodva napernyőjére s szemével az ezredes szemét keresve — emlékszik-e még rá, mikor azt kérdezte, szeretem-e azt a vén Hotchkiss és én azt feleltem: «ugyan már no!» — ön pedig rám nézett. Akkor már láttam, hogy ön tudja, hogy van valahol valami Hiram, — akár csak ha beszéltem volna róla. No hát, Hiram, állj fel és rázd meg az ezredes kezét. Mert az ő eszének, az ő nagyszerű nyelvének köszönhetjük azt a négyezer dollárt, a mit abból a vén bolond Hotchkissból kiváltunk s most egy farmot vehetünk rajta és megesküdhetünk egymással. Ezt neki köszönheted. Ne bámulj hát mint a borjú az új kapura. Nem harapja le a füledet, — pedig nem egy olyan embert megölt már, a ki többet ér, mint te.

Az ezredes oly udvariasan és mélyen hajolt meg, hogy nemcsak a félnék Hiram feléje nyújtott kezét sikerült kikerülnie, hanem a merészebb Zaidénak is csak az ujjá hegyét érintette.

— Szívem mélyéből — hm — gratulálok, bár — hm — azt hiszem, — hm — túlbecsülök az érdemeimet. Sajnos, egy sürgős ügy, mely miatt ma este el is kell utaznom, nem engedi, hogy többet mondjak. Az önök ügyeinek pénzügyi részét — hm — rábíztam azokra az ügyvédekre, a kik az irodai dolgaimat végezni szokták s a kik önöknek rendelkezésére fognak állani. És most, jó napot kívánok...

Az ezredes visszatért lakószobájába. Alkonyodott már, mikor a hűséges Jim belépett hozzá s irásztala előtt, gondolatokba merülten találta őt.

— Isten ugyse, ezredes úr, máma kitett magáért! Nem láttam így ezredes urat, mióta szegény Stryker urat átlőtt fejlel hozták haza.

— Add ide a wiskeyt, Jim, — szólott az ezredes lassan fölállva.

A szerencsén vidáman vette elő a palaczkot. Az ezredes töltött egy pohárral s szokott megfontoltságával fölhajította.

— Igazad van, Jim — mondta aztán, letéve a poharat — de — hm — öregszem és, tudja Isten, átkozottul kíváncsi vagyok a szegény Stryker után...

A RÉGI MAGYAR MÉSZÁROSSÁG EMLÉKEI.

Hazai iparunk ősi emlékei közt alig van, mely annyira nemzeti hagyományok és erkölcsök talajából sarjadzanék ki, mint a mészáros mesterség. Jellemző sorokkal bizonyítja ezt Kraszná vármegyének egy 1765-diki szabályrendelete: «A világiakra tartozandó dolgok közt, úgymond ez a rendelet, legfőbb kötelessége az embereknek a magok egészségére való vigyázás, mely főképen az ételből és italból áll. Mint hogy pedig a Magyar Nemzetnek eledelét között első a Hús, tehát az arra való szorgalmatos vigyázás szükségesképen megkívánatik.» Így vezeti be a mészáros-ipar üzésére vonatkozólag alkotott rendszabályzatát egy magyar törvényhatóság, mikor még korlátlan joggal uralkodott a helyi piacokon az élelmi szerek árai s a termelő munka minden feltételei megszabására.

Amészáros ipar régi virágzó állapotáról fogalmat nyújthat, hogy már 1376-ban csupán Pozsonyban nem kevesebb, mint 28 mészárszéket találunk, melyeknek jogait s kötelességeit részletesen írták körül a fennálló szabályok. Hánykor kelljen reggel kinyitni a szé-

ket, hogyan viselkedjék az eladó, milyen birsággal fenyítették, a ki borsókás húst mér ki, mindezt szigorú rendelkezések voltak életbe léptetve. Nemkülönben, hogy mit kell fizetnie évenként minden mészárosnak széke után a nemes város pénztárába.

A hús osztályozását is már a XVI. században megtaláljuk, és pedig követség szerint, úgy, hogy Nagy-Bányán például 1574-ben a kövér bárány vagy marha fontja hatóságilag megállapított hat denár, a középső öt, vagy négy denár, az egész sovány három denár volt. A mellett senki sem adhatott el a város területén hízalt ökröt idegeneknek, egy forint, vagy ha többet adott el, ugyanannyi forint büntetés terhe alatt. Vágatni sem volt szabad, az erre kirendelt biztosok, a «húslátók» által megejtett vizsgálat nélkül; különben a levágott állat húsa a szegények között került szétosztásra. Némely vidékeken meg sem szabta a hatóság közvetlenül az árakat, hanem előírta, hogy bizonyos piacok áraihoz tartassák magokat a húskimérők. Így Nyitrán ősi szokás volt a újvári piac árai-

rosok, különösen Szatmár, Debreczen, Nagy-bánya hatóságait, hogy a mészárosok túlkapásai ellensúlyozására már a XVI. század folyamán mind nagyobb számmal bocsássák be a henteseket, kiket fölhatalmaztak arra, hogy «Hentalleronum more», azaz hentesek módjára vágassanak húst eladásra s ezáltal üdvös versenyt támaszssanak az elbizakodott mészáros mesterek ellen.

Igy alakult meg, a két rend közötti hosszas sürölődések után Debreczenben is a hentesek életrevaló osztálya, a nélkül azonban, hogy egyelőre még tisztán a sertéshús feldolgozására korlátoztatott lett volna, ellenkezőleg, úgy a mészárosok, mint hentesek egyaránt vághattak és mérhettek ki marha-, kecske-, juh- vagy sertéshúst. Kolozsvár város 1595-iki statútuma is «mind az kétféle» mészárosokról beszél, a mi kétségtelenül azt jelenti: hogy a hentes és mészáros foglalkozás között ez időben még nem volt különbség.

A hús ára emelkedését a XVI. század közepétől érdekesen mutatják a következő össze-

zik* s ennyi marad még 1699-ben is azzal a különbséggel, hogy ekkor már négy denár alatt két krajczárt értenek. 1710-től 1730-ig csekély az ingadozás a hús ára közt: a kövérebb fontja egy poltura, a soványabbé két denár, sőt helyenként a jobb hús ára is leszáll három denárra, sőt egy krajczárra is.

1781-ben Torontálmegye már a következő módon szabályozta a hús árát: marhahús két 1/2 kr, borjú három 1/2, disznó három kr, bárány, május 1-éig, első fertály hat kr., hátulsó fertály, vagy csimer hét kr., ürühús egy 1/2 kr., máj, szív, lábak, belek, tüdő, fej, a hús árának felén, avas szalonna hét kr., friss szalonna hat kr., háj 10 kr. stb. Érdekes ez időtájból Torda városa limitációja is, mely a bárány ára meghatározásánál azt vette alapul, hogy veséje kilátszik-e a kövérségtől vagy nem?

A «húslátó» emberek fizetését is különbözőképen látjuk megszabva, de legtöbbször minden levágott szarvasmarhából vagy sertésből egy font járt nekik, azonkívül a büntetéspénzből egy harmad.

dett több város a helybeli szűfőseknek, mielőtt azokat más helyekre kivinni szabad lett volna. Természetesen az alknak bizonyos határnája volt, kezdetben áldozó esőtörtök, majd később Úrnapja, a meddig meg kellett állapodni a méltányos árban, különben semmi sem állta útját a bőrök vásárra vitelének.

Tekintve a mérés tökéletes pontosságának lehetetlenségét, meg volt állapítva pl. Szegeden az is, hogy minden nagyobb kimérésnél két láz hiányt el lehet nézni.

Sajátságos jelenség, mely jellemzi az akkori gazdasági rendszer nagy ellentétét a mai állapotokhoz képest, hogy a háborús villongások nemcsak hogy nem verték fel, mint a hogy várni lehetett volna, az élelmiszerek árát, ellenkezőleg, csak alkalmat szolgáltatottak a hatóságoknak, hogy a «futott nép»-től való olesó áron vásárolhatás ürügye alatt az árakat még jobban lenyomják. Ismételtlen könyörögtek a mészárosok, hogy a hús árát feljebb emelhessék, de a város urai hajthatatlanok maradtak. Alig van példa rá, hogy meggyőzve a körülmények

BENCZÚR GYULA KÉPEI A LIPÓTVÁROSI SZENT-ISTVÁN-BAZILIKÁBAN.

A főváros legnagyobb temploma, a lipótvárosi bazilika végre befejezéséhez közeledik. Most már a belső berendezésen dolgoznak. Felsőszázada múlt, hogy építéséhez kezdtek, de építés közben az eredeti terv, melyet Hild József készített, egészen megváltozott. A hatvanas években elhunyt Hild, ki az egeri székesegyház építője és az esztergomi bazilika tervezője, a költségek-től parancsolt kényszerben készítette el a terveket. Az építés maga sem tartozott a valódi alkotó erők közé. Évek múltán az izlés követelőbb lett, s az a véletlen baleset is megtörtént, hogy a bazilikának már fölépített kupolája beomlott. Hild halála után Ybl Miklósról bízták a bazilika befejezését, a ki aztán lebontotta a disztelen négy tornyot, tökéletesen átalakította az egész templomnak még a falait is, és monumentális stílusban folytatta az építést. Időközben a képzőművészetek is fejlődésnek indulván, a szobrászat és festészet is elfoglalta az őt meg-

helyen tudják elkészíteni az eredeti kép után. A legnevezetesebb Velenceiben a *Salvati* czég. Ahoz fordultak tehát a mozaik-képekért, melyek a bazilika falát ékesítik.

A főoltár fölött levő öt kép a *szeztégimádás* egy-egy mély ihlettségű allegóriája, a mise egyes részei után nevezve. *Benczúr* Gyula legszebb művei közül valók ezek, rajzbeli szépségükkel, a szárnyas arkangyalok, angyalok és apró angyalkák költői alakjaival, az előadás, a plasztika erejével és a vallásos ábrázolások hatásához okvetetlen megkiváncsolt ájtatos és hagyományos felfogással. A legelső mesterek alkotásaihoz sorakoznak ezek a képek.

A Műcsarnok mostani kiállításán láthatók az eredeti kartonok, Benczúr szénrajzai, melyekről adjuk mi is mind az öt képet. Ezenkívül színvázlatban, kisebb alakban is elkészítette Benczúr a «szeztégimádás»-t a velencei Salvati-czég számára. A mozaik-képek már ott vannak a bazilika apsisában, a velencei czég a műtárlatra is elküldött a mozaik másolatból egy részletet (a második kép három éneklő

KYRIE ELEISON (KÉRŐ ÁLDOZAT).

GLORIA IN EXCELSIS DEO (DICSÉRŐ ÁLDOZAT).

SACRAMENTUM EUCARISTIAE (IMÁDÁS).

DONA NOBIS PACEM (A BÉKEÁLDOZAT).

DEO GRATIAS (HÁLAALDOZAT).

BENCZÚR GYULA MENNYEZETI KÉPEI A LIPÓTVÁROSI SZENT-ISTVÁN-BAZILIKÁBAN.

hoz való alkalmazkodás. Gyöngyösön a bányavárosok áraihoz tartották magokat. Tiltva volt aztán a mészárosoknak marháikat igába fogni s később elcsigázott állapotban vágni le. Nemkülönben megengedhetetlen volt a húsának azon melegiben kimérése. Rozsnyó városa még hozzá tette, a mészárosokról szólva, hogy «ő kegyelmek magok vagy cselédjek se becsstelen, se boszú szökkel senkit a lakosok közül, s cselédjeket ne offendáljanak, ránkört senkihez a húsmérésben ne mutatssanak... A jó falatokat és darab húsokat el ne tegyék s azokkal atyafiaknak ne kedveskedjenek», stb.

A régi nyelvcsokás a marha alatt egyformán értett sertés-marhát és más lábas marhát s mindkettőnek vágása egyaránt a mészáros feladata volt. A «hentes» szó egész a XVI. századig nem fordult elő nyelvünkben, csak régies «Hantoller» «Hanteller» alakjában, de ez sem jelent külön foglalkozást, hanem jelenti eredetileg azokat, a kik városokon kívül marha «tözsérkedéssel», a «kuszmerkedéssel», «komplárkodással» foglalkozva, hivatásuknál fogva értettek az élő állat levágásához is, a nélkül, hogy iparszerűleg üzték volna. A mészáros rend nagy elhatárolódása azonban, a különböző fura fogások, melyek segítségével az árszabást kijátszani s a hús árát mind magasabbra emelni igyekeztek, arra bírták a vá-

állítások, melyeknek adatai nagyrésztben ez ország egész területére kiterjedőknek vehetők.

1545-ben Pozsony városában volt a marhahús fontja öt denár, a borjúhús három denár, a bárány hat, az ürü hat, a fiatal sertés hat, az öreg sertés tíz denár. Öt év alatt ugyanott a marhahús ára lement négy denárra, a borjúé ellenben fölment hétre. Olesőbb lett az ürühús, valamint a sertéshús fontja is egy denárral.

1580-ban Abaújban egy tyúk ára három denár, Pozsonyban pedig a tanács a mészárosok kérésére megengedi, hogy áprilistól pünkösdig a marhahúst hét denáron, a bárányt két denáron, az ürüt pedig, — mivel a budai pasa nem enged oda juhokat hajtani, de csakis tízenegynapig, — hét denáron mérjék.

1598-ban már például Nyitrában: a marha, borjú, vagy ürühús fontjának ára ismét leszáll három denárra.

egy kappan	— 7 denár
egy kacsa	— 8 denár
egy csirke	— 3 denár
egy pulyka	— 10 denár

Száz év múlva a marhahús ára országszerte még mindig három és négy denár közt váltakoz-

Sok elavult szokás korlátozta még a régi mészárosokat. Így a bányavárosokban a fagygyút senkinek sem adhatták el előbb, míg a bányászok elővételi jogukat nem gyakorolhatták a szappanhoz és gyertyához szükséges mennyiségre. Rozsnyó városában is így volt, de itt péntek délután három órán túl már mindenki szabadon vásárolhatott a megmaradt fagygyútból. Némely helyeken a marha nyelve a bírónak volt törvényes illetménye. Trencsénben azonkívül a bíró még minden sörfőzet után egy akót, húsvétra pedig két sajtot és 50 tojást is kapott, továbbá Szentmihályra és karácsonyra tíz nagy tortát s ugyanannyi tyúkot. Ugyancsak a báránybőrökre is elővételi jogot enge-

* Bars megye 1638-iki árszabása a marhahús fontját két denár és egy obulusra, a bárányhúst ugyanannyira, a kecskehúst két denárra, a sertést és borjút három denárra teszi, a fagygyút fontját pedig öt denárra. Turóc megyében 1643-ban a jobb hús fontja egy garas, egy poltura, vagyis két körmözi denár és egy pénz, az olesóbb két denár, a disznóhús négy denár. Trencsén megye 1668-iki árszabályzata már 3 1/2 denáron engedi mérni a marhahús fontját. 1711-ben Pozsony megyében ilyen árakat találunk: Pozsony városban a tehénhús fontja 5 1/2 denár, mezővárosokban öt denár, falvakon pedig 4 1/2 denár. Ép úgy az öreg juh és elválasztott bárány, míg a «csöcsösömös» bárányhús, valamint a borjú is egy pénzzel drágább, szintúgy az úgynevezett «domasz» hús.

erejétől, beleegyeztek volna a magasabb árakba vagy ha igen, mindig csak ideiglenesen. Így pl. 1680-ban Nyitrán a széna szűke miatt beleegyezett, hogy husvétől pünkösdig a marhahús fontja 3 1/2 denáron árulassék, tekintettel a marhák eltartásával járó nagyobb költségekre.

Hasonlóképpen Nógrádmegye is megengedte 1711-ben, hogy a hús a marha megdrágulása folytán valamivel magasabb áron, fontja hét krajczárért mérassék ki, valamint Nagy-bánya városa 1662-ben teljesen méltányolva azokat az okokat, hogy a zavaros idők következtében «a székhús felette igen elszűkült» nem tett ellenvetést, hogy mészáros uraimék egy ideig a hús java fontját harmadfél pénzen adhassák. De mihielyt visszatértek a rendes idők, első gondjuk volt a böles magistratusoknak helyreállítani az előbbi árakat. Sok józanság és sok igazságosság volt szükséges ahhoz, hogy minden jogos érdek kielégítést nyerjen és hogy egész existenciáik tönkre ne tétessenek a fogyasztó közönség túlzása vitt dédelgetése által. De az eredmények azt mutatták, hogy a mérséklet határait ritkán lépték túl s hogy a czéhrendszer oltalma alatt sok ipárnak sikerült megfizmosodni, úgy, hogy aztán sikerrel megállhattak a változó, nehéz viszonyok közepette is.

illető munkát, s az első művészeket vették igénybe a bazilika díszítéséhez.

Egyéb változás is történt, például az, hogy a bazilikát, melyet eredetileg Lipót-bazilikának kezdtek építeni, átváltoztatták Szent István-bazilikává. Szent Lipót herceg Ausztria patronusa, s az ő november 15-iki ünnepe épen olyan oda átt, mint nálunk Szent István király ünnepe. A Lipótváros Lipót császár-herceg ural- kodása alatt épülvén, a város templomát is a császár védszentjének szánták. A bazilika fő bejárata fölött feldomborműben kifaragva oda illesztették az osztrák fő nemzeti szent képét is és csak néhány hét előtt vették le onnan, hogy a magyar államalkotó Szent Istvánnak helyet adjon. A bazilikában is ott fog állni István nagy szobra.

A hatalmas templomnak belsője késő időkre kifejezője a saját korabeli magyar művészetnek. Legelső festőinket, szobrászainkat, műpar- sainkat vették igénybe.

A legnevezetesebb, s nálunk még elég szokatlan művészi díszítések közé tartozik a főoltár fölötti kupola falain az öt mozaik kép, a belső falak az életbeli legnagyobb alakokkal. Aranyos háttérből válnak ki a legélénkebb színekkel. Senki sem mondaná, hogy nem festett képek, hanem színes márványdarabokból állították össze. Az ilyen falképek mozaikját csak egy-két

angyalát), hogy látni lehessen, rajzban és szí- nekben mennyi hűséggel azonosodik a mozaik- kép az eredetihez.

A Szeztégimádás első képe a «Kyrie eleison», mindjárt a mise eleje, a kérő, esdeklő áldozat. A katolikus vallás magasra tartott jelvénye körül angyali csoportozat, esdekelve, imádkozva, állva és térdelve; egyik angyal a tömjén-füstölővel. A második kép: «Gloria in excelsis Deo», — dicsőség Istennek a magasságban. A mise az a része, mikor ének és zene is harsogva szólal meg s hirdeti a legnagyobb dicsőséget. Az angyalok éneklő karát látjuk a képen. Harmadik: «Sacramentum», a szeztég felmutatása. Lebegő szárnyas angyal tartja magasra a kelyhet, s a belőle kiemelkedő ostyát, s a többi angyalok imádkozva veszik körül. Negyedik: «Dona nobis pacem»: béke veletek. A középső angyal a béke pálmájával lebeg, Krisztus tövises koszorúját is mint a győzelem koronáját viszi két kis angyal. Az utolsó kép: «Deo gratias» — hála az Istennek. Egy szárnyas angyal hirdeti a magas zenitben; másik angyal az ártatlanság bárányát tartja, kifejezőjét az áldozatkészégnek, a hála- lának.

A művész érzése és plasztikája teljesen érvényesül a mozaikba rakott képeken is és nagy disze a bazilikának.

Kozmata utóda fényképe után.
FELEKINÉ MUNKÁCSI FLÓRA BÚCSÚFELLÉPTE ALKALMÁVAL KAPOTT EMLÉKTÁRGYAT ÉS KOSZORÚT.

A KÖCSÖGKALAP.

A férfikalapok minden fajtája között, a melyeket a divat szeszélye fölszínre hozott, legelőkelőbb helyet foglal el s helyét a leghosszabb idő óta tartja a köcsöggalap, vagy nemzetközilebb hangzású nevén *czilinder*. Ezt a kalapok királyának nevezik, de egyúttal a királyok kalapja is, mert az uralkodók többnyire czilindert viselnek, ha polgári ruhában jelennek meg. Stanley, a híres utazó beszéli, hogy mikor először tisztelgett Dahomey hatalmas királya előtt, ennek egy czilinderből állott ösz-szes öltözkéze s hasonló díszben jelent meg ünnepélyes alkalmakkor Bararría, a vérszomjas urombó nép szultánja is. Egy másik utazó meg éppen olyan néger fejedelemeire is akadt, a kinek koronája egy «uraságtól levetett» szürke köcsöggalap volt, melyet a hatalmas úr egy arajárt angoltól kapott ajándékba. A czilinder viselőinek tehát éppen nincs okuk szégyenkezni a társaság miatt, melybe kerültek.

Legnagyobb divata a köcsöggalapnak mégis Angolországban van. A londoni Cityben, a nagykereskedők, gyárosok, politikuskok s egyéb előkelőségek társaságában nem is ember, a ki nem czilinderben jár, mert ezt a díszes és terjedelmes fejdőt az angoloknál oly nagyfontosságú *respectability* (tisztelretelmőség) jelképének tekintik.

Mindamellet, vagy talán ép azért Angolországban vannak legnagyobb ellenségei is, a kik szeretnék eltörölni a föld színéről. Néhány éve lord Ronald Gower egy röpiratot is adott ki a «kalapok e szörnyűszülöttje» ellen, melyben azt állította, hogy a kontinensen az alantas emberek előjoga, hogy czilinderrel a fejükön az előkelőség látszatát keltsék. A nemes lord egyenesen a walesi herczeghez, a mostani királyhoz fordult, felkérve őt, adjon jó példát és pusztítsa ki az arisztokrata körökből ennek a kényelmetlen és csúf fejdőnek a divatát. A walesi herczeg hajtott is a szóra, azóta nem visel köcsöggalapot. De a megrögzött szokást még az ő, más divatkérdésekben oly irányadó tekintélye sem tudta kiirtani.

Újabbban Franciaországban is megkezdődött a mozgalom a czilinder ellen, melyet gúnyból *tuyau de poêle*, kályhacső-kalap névvel illetnek. Több előkelő úr akadt, a ki kimondta rá, hogy illetlen, nem célszerű, kellemetlen, terhes. A Théâtre Français igazgatója, a jeles francia író, Jules Claretie egy ízben szavazatokat is gyűjtött az elegáns körökben a czilinder száműzése érdekében. Hanem azért Franciaországban is többnyire divatozik még a czilinder, ünnepélyesebb alkalmakkor pedig

épen elengedhetetlen. Így a lóversenyeken, mikor a Derbyért futtatnak, a «chic»-hez föltétlenül hozzátartozik a czilinder s csak a nagy díj kiosztása után tesznek föl helyette könnyű, puha nemezkalapot a gavallér urak. Ez a szokás tehát a ruházatukra ráártat urakat arra kötelezi, hogy e versenyre két kalapot vigyenek magukkal.

Különbön Párist is tartották hosszú ideig a czilinder szülőhelyének. Állítólag annak a magas kalapnak a mintájára kapták föl, melyet 1778-ban Franklin Benjamin viselt, mikor mint Amerika követe Párisban tartózkodott. Több kutatója a divat történetének ezzel szemben kimutatja, hogy a czilinder Londonban bukkant föl először az ismeretlenség homályából. És valóban, már a XV-ik századból való képeken is láthatni alakokat, kiknek ehhez teljesen hasonló kalap van a fejükön. Hollandiában különösen a XVI. század folyamán viselték sokat a henger-alakú kalapot, a spanyolok elleni nagy szabadságharcok idején. Francia- és Németországban a 30 éves háború alatt jött divatba. Új-Seelandban pedig európai utazók a benszüllötteken, a kik soha még európai embert nem láttak, a mi czilinderükhöz hasonló fejdőt találtak. Amúgy igazában azonban csak 1796-ban jött el a fejdész divatba Párisban s ekkor első készítőjéről «Gibus» csúfnévvvel ruházta fel az utca tréfás népe. Az akkori divathősök azonban nagyon előkelőnek találták és szíltében viselték.

A czilinder elterjedése halála lett a háromszögletes, ugynevezett pofoncsapott kalapnak, melyet hamarosan kiszorított. Eleinte csak Franciaországban, de mihamar Németországban is — Goethe állítólag már 1785-ben czilinderben járt — bár itt, mivel a jakobinusoktól eredt, forradalmi érzület jelének tekintették s rendőrileg is üldözték. A ki czilinder viselésével adta jelt állam-bontó törekvéseinek, annak a rendőrök egyszerűen leverték a fejéről a kalapját.

Sajátságos, hogy később épen az ellenkező hirbe keveredett a czilinder. Párisban a júliusi forradalom idején czilinder-üldözés tört ki, mert ez az eredetileg jakobinus kalapviselőt utóbb a királyság híveinek jelvénye lett. Még ennél is rosszabb, reakcionárius híre lett a czilindernek minálunk az ötvenes években, a mikor ha ki czilinderben mert az utcán megjelenni, hamarosan leverték a fejéről nem egy helyen s még örülhetett, ha csak a czilindert ütötték be. Nem egy mulatságos adoma, szatirikus rajz örökíti meg ezen időnek czilinder-ellenes hangulatát, a melynek magyarázata az, hogy a gyűlölt Bach-huszárok viselték a kürtő-kalapot.

(Ez az elnevezés, valamint a köcsög-kalap név is, szinte ezen időkből származik.) Talán ez a hagyomány az oka annak, hogy a czilindernek az említett két, csúfolkodó jellegű nevén kívül nincs is jó magyar neve, — mert a kalaposok árjegyzékeiből ismeretes «henger-kalap» elnevezés épen nem mondható jónak és ezért nem is tudott gyökeret verni.

A köcsög-kalap elnevezés nagyon találó, mert a XIX. század első felében divott czilinder csakugyan olyanforma volt, mint egy köcsög, a karimája pedig keskeny, két oldalt föl hajtott, elől és hátul pedig lehajtott volt. Ez időben nyúlászór-nemezből készítették, míg a mai elegáns czilinder selyem nemezből készül.

A harmincz s évekig a czilinder formája megváltozott; 1837-ben kezdett mindinkább nőni s csakhamar igen tekintélyes magasságra emelkedett. Ez időben csatokkal és szalagokkal is díszítették, s ennek az emléke ma is még az urasági kocsisok kalapja.

A negyvenes években folyton növekedett s az 1850-iki bécsi divatban érte el magasság dögében tetőpontját: valóságos hosszú cső lett belőle, a karimája pedig alig volt újjnyi széles. Ebből lett az a keskeny, lapos karimájú, magas kürtőkalap, mely ma a bécsi bérkocsisoknak ismertető jele. Különbön is Bécs városa sokat tett a czilinder fejlődése terén: az egész világon elterjedt czilinderformák nagy része innen indult világgá. Az elmés szerkezetű, de ma már a divatból lassanként kimúló klakk-czilinder hazája azonban Páris. Kevésbé volt barátságos a köcsög-kalap iránt Berlin, melynek népe egész seregével gazdagította a német nyelvet a czilinder csúfneveinek, sőt még egyesület is alakult itt ellene. Azért mégis legtöbbször czilinder van a polgári ruhában levő ember fején manapság ünnepi alkalmakkor az egész világon. S ősz kezdetével, mikor a különféle könnyű kalapok a sutba kerülnek, nálunk, Budapest utcáin is átveszi a czilinder fényes birodalmát.

A LÉGHAJÓZÁS VESZEDELMEI.

Angolországban leghíresebb léghajósa mostanában Spencer Percival, a kinél valóságos családi hagyomány a léghajózás: nagytatja, atyja is léghajósok voltak, fivére is mind a hárman azok. Mint ilyen, bizonyára első sorban illetékes arra, hogy azokról az eshetőségekről és veszedelmekről nyilatkozzék, melyek az embert a levegőben érhetik. Egy angol folyóirat munkatársa előtt Spencer érdekes dolgokat is beszélt erről.

Tekintve, hogy a léghajózás legnagyobb része ágyban, párnák közt hal meg — mondotta tréfásan — azt kell hinni, hogy az ágy veszedelmesebb hely, mint a léghajó kosara. Ez azonban korántsem azt teszi, mintha a léghajózás teljesen veszélytelen volna. Balesetek igenis szoktak előfordulni, még pedig különböző okokból. Igen gyakori ok a ballaszt csekélyisége, a mikor a magasban elkapják a szelek a léghajót s a benne levőnek nem lévén már mit kidobni, hogy könnyítsen a léggömb terhén, — könnyen áldozatul eshetik. A Mongolier-rendszerű léghajóknál, melyek melegeitett levegővel vannak töltve, gyakran megesik, hogy a léghajó meggyulad. Mostanában azonban már ritkábban töltik a léghajókat meleg levegővel, sokkal alkalmasabb erre a hidrogén, vagy a világító gáz. Ha azonban a léghajó jól van készítve s kellő óvatossággal jártak el megöltésénél, nem történik baj, akár ha meleg levegővel töltik is meg.

Érdekes kalandja volt egy ízben Spencernek Kalkuttában. Nagy közönség előtt léghajóra akart ülni, hogy aztán bizonyos magasságból eső ernyővel szálljon alá. Azonban az utolsó pillanatban, mikor már a léghajót meg akarták töltönni, észrevették, hogy nincs elegendő gáz. Mit tegyen? A már összegyűlt közönséget nem akarta felingerelni, tehát módot kellett keresnie, hogy lehető csekély megterheléssel induljon légi útjára. Merész elhatározással leoldozta a kosarat a gömbtől, s egy kötélbe kapaszkodva indult az útra, minden egyéb eszközzel, vas-macska, ballaszt nélkül. Rövid idő alatt 12,000 lábnyi magasságra emelkedett. Hideg volt s a kötél végének hurrákban ülni nem volt éppen kényelmes dolog. Be is sötétedett, a léghajóst

éhség is kezdte bántani. A mondott magasságban a léggömb gáza kezdett kiterjeszkedni, betöltötte a gömböt s nyitott száján áradt kifelé. Spencer feltartott egy selyemkendőt s ez fölé fel emelkedett. Ebből látta, hogy a léghajó ereszkedik lefelé. Másfél órai súlyedés után ismét a forró indiai levegő lengett körülötte s a sötétségből egy nagy folyó csillogott elő. Erős hullámverést is hallott, a mi nem lehetett egyéb, mint tenger. Most már az volt a nehéz feladat, hogy minden segédeszköz nélkül úgy hajtsa végre a leszállást, hogy mennél veszélytelenebb legyen. Nagy nehezen le is tudott szállni a Ganges torkolatánál, egy indus falu közelében. A benszüllötték, látva a leszálló csodálatos alakot, természetesen kísértetnek nézték s menekültek előle, a hogy csak birtak. Kis idő múlva a szomszéd falvak lakosságával meg-szaporodva visszatértek lámpásokkal és felfegy-verkezve. Meg is ölték volna a merész léghajóst, ha nem sikerül meggyőznie őket, hogy ő is csak olyan ember, mint más. Akkor aztán enni is adtak neki, a mire hosszas légi utazása után ugyancsak szüksége is volt. Kalkuttában ezalatt nagy izgatottságot okozott Spencer eltűnése. A hatóságok mindenféle táviratoztak érdekében s megkerülése hírére külön vonatot küldtek eléje. Kalkuttában pedig nagy ünnepélyességgel s örömmel fogadták.

Egy ízben Japánban szállott föl Spencer, ezúttal ugyan nem kosár nélkül, de azért a kaland kis hja, hogy végzetes nem lett rá nézve. A szél a nyílt tenger fölé vitte a léghajót s ott aztán hirtelen beleesett a vízbe. Spencer, jó úszó lévén, az eső ernyő segítségével addig tartotta magát a víz felszínén, a míg egy arra járó hajó meg nem szabadította kinos helyzetéből.

Vannak mulatságos esetek is a léghajós életében. Spencer egyszer a londoni kristály-palotából szállott föl néhány barátjával. Hempstead város közelében egy mezőhöz érve, le akartak szállani, de nem tehették a mindenfelől égbe-nyúló magas nyárfa miatt. — Szeretnék-e nagyot ugrani? — kérdezte ekkor Spencer társaitól. — Oh igen — felelték ezek. — No hát, ott az a szénaogolya, ugorjunk ki rá! s meg is tették baj nélkül jó három emelet magasságból, a körül álló parasztok nagy álmélkodására. Ez azonban csekélység azokhoz a magasságokhoz, melyekről a léghajósok néha le kell ugrania. Spencer egy ízben 7500 láb magasról ugrott alá, igaz, hogy villámsebességgel, míg az ernyője ki tudott nylni. Az első érzés az esésnél — beszéli — egy nagy rázkódás érzete és nagy aggodalom, míg végre megérzi az ember azt a vigasztaló rándulást, mely esését meglassítja s azt jelenti, hogy kinyírt az ernyő. Az egész dolognak kellemetlensége nem tart tovább néhány pillanatnál, azután az érzés olyan, mint mikor magasból a vízbe ugrik az ember.

Nem mindenkinél végződik azonban oly szerencsésen az ily dolgok, mint eddigelé Spencernél. Néha meggyulad a léggömb, máskor meg hirtelen megreped, a gáz kiszáll belőle s a kosarában ülő szédítő sebességgel hull alá a biztos halálba. Így járt hét évvel ezelőtt egy másik angol léghajós, Dale kapitány. Dale a kristály-palotából szállt föl egy nap, nagy nézőközönség jelenlétében, kik közül senki sem hitte volna, hogy nagy szerencsétlenség lesz a dolog vége. Dale kapitány híres léghajós volt; ha nem is tett annyi légi útát, mint a francia Godard Eugén, a ki vagy kétezerszer szállott már föl, de nagy tapasztaltsága volt e téren. Ezúttal azonban porul járt: léghajója a magasban meg-repedt s Dale villámgyorsasággal esett le a Hyde-parkba, nagy néptömeg szemelátárra. Simmons, szintén angol, az első egyike azok közt, a kik a calaisi csatornán átmentek lég-hajón, szintén léghajójával pusztult el. Egy előbbi felszállása is már nevezetes kalandokkal járt. Brine tábornok ment vele a csatornán át, útközben beleestek a tengerbe s már-már megfuladtak, a mikor egy hajóról meglátták őket. Simmons is Londonban esett foglalkozása áldozatául, mint Dale.

1887 novemberében a «Prince Leopold» angol gőzös kapitányát hirtelen a földelzeter hívták. Nagy sietséggel szaladt föl, mert a keskeny, veszedelmes helyekkel tele csatornában, mely Angliát a szárazföldről elválasztja, a ten-lábnyi magasságra emelkedett. Hideg volt s a kötél végének hurrákban ülni nem volt éppen kényelmes dolog. Be is sötétedett, a léghajóst

Damkö József: Petőfi otthon.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT TAVASZI KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

egy léghajót pillantott meg, láthatólag a legnagyobb veszedelemben. A benne ülők kétség-beesett erőfeszítései dacára a léghajó már-már a vízbe esett. Pedig messze volt a hajótól, s úgy látszott, hogy a mentő csónak nem bír idején odaérni. S valóban, mire odaértek, a léghajó már a vízben volt, a két benneülőben, a kiknek egyike Lhoste francia levegőjáró volt, alig volt már egy kis élet.

A legtragikusabb azonban Andrének, a vakmerő norvégnek s társainak a sorsa, a kik tudvalevőleg léghajón indultak el az éjszaki sark fölfedezésére s azóta nyom nélkül eltűntek. Minden bizonynyal áldozatai lettek valamennyien vakmerőségtüknek s nevüket a történelem a tudomány vértanúi között, ott is az első helyek egyikén fogja följegyezni.

NAGY SZÁMOK.

Verne Gyula és Flammarion ma már hozzá-szoktatták a nagy közönséget is, hogy az óriási számokból némi fogalmat szerezzen. A milliók-csak oly könnyedén dobálódzunk, mintha azok nem is oly rengeteg számok volnának, melyeknek összeolvasása évekig tartó fáradságos munkát okozna bárkinek. A régi időkben elfáradt az emberek képzelőtehetsége, ha már százezrekről kellett fogalmat alkotniok, s egye-düli kivételt csak a kínaiak és indusok regéi-ben találunk, kik királyaik és hőseik életéi-ben óriási számokat emlegettek, de természetesen csak képzeletben. Az egyedüli meggondolt nagy számról csak a sakk föltalálásáról szárnyra kelt ismeretes keleti rege tesz tanúságot, hol a sakk-mezők alapján már némi rendszerességg van a nagy számok keletkezésére nézve.

Gondolatvilágunk ezen átalakulása főképp onnan ered, hogy ma már mindenki érti a matematikai kombinatók fontosságát s némi fogalma van a sokszorozás és hányados gyors emelkedéséről. Voltaképp azonban még most is csak halvány képzeata van a nagyközönségnek ezekről a műveletekről, s a legtöbbben azt sem tudják, hogy egészen egyszerű számoknak sok-szorosításából mily óriási eredmények állhatnak elő. Egy pár példát, mely gyakorlatilag is érdekes, el akarunk mondani ez alkalommal.

Mindenki tudja, hogy a rendes kártyajátékban 32 kártya van. Egy Cantor Móricz nevű német matematikus kiszámította, hogy a harminczkét kártya különböző kombinációjával 2,379,544,036,309,440 műveletet lehet meg-csinálni, melyek egymástól mind különböznek

s ezt az óriási mennyiségű játékot két játszó szakadatlanul játszva is csak 90 év alatt végez-hetné el. Whist-játéknál, hol 52 kártyalap sze-repel, természetesen még nagyobb a változa-tosság, s ugyanazon matematikus számítása szerint 53,644,737,765,488,792,839,237,440,000 különböző csoportosítás fordulhat elő, vagyis oly nagy szám, melyet már kimondani is alig lehet.

A régi lutriban tudvalevőleg 90 szám játszik és pedig oly módon, hogy legfőlebb ötöt lehet-tett megtenni a kihuzandó számokból. A bank-adó mindig az állam volt s ennek mindenkor nyerni kellett. Ha «extratto»-ra tesz valaki, azaz egyetlen száma, nyeresége a betett ösz-szegnek 14-szerese volt. Ha valaki mind a 90 száma tett volna ily módon 10 fillért a befize-tett, kilencz korona fejében hét koronát kapott volna. Az ambo-nál, azaz két száma tett kom-binációnál, már 240-szerest kapott a nyerő, így 10 fillér betétből 24 koronát. Ez már nagy nyereségnek látszik. Mivel azonban 90 számból 4005 ambo alkotható, világos, hogy ha itt valaki az összes 90 számot megteszi, 400 és fél koronát kellene fizetnie s nyeresége csak 240 korona volna. Az állam tehát ismét nyer. Még arány-talanabb a nyereség, ha a «terno»-ra, azaz három száma játszik valaki. 90 számból ugyanis 117,480 ternót lehet csinálni; ha valaki 10 fillért tenne, 11,748 koronát kellene befizetnie s ebben az esetben összes nyeresége csak 2500 korona volna, a többi 9428 koronát az állam zsebelné be. A quaterno és quinterno játék még nagyobb aránytalanságot mutathat fel. A lutri tehát mindenkor biztos nyereséget adott az államnak, nem tekintve még azt sem, hogy a nyerőktől külön százalékokat vontak le.

Kiszámították azt is, hogy a latin ABC 26 betűjéből 403,291,461,126,605,635,584,000,000 kombináció, azaz ugyanannyi különböző szót lehetne alkotni. Ez a 403 *quadrillió* pedig oly óriási mennyiség, hogy a Gutenberg óta 400 év alatt kinyomatott szavak sem tennének eny-nyit összesen.

A nagy számokról igen érdekes képet nyerünk, ha kutatjuk, hogy a három számmal leírható legnagyobb szám mily nagy összeget képvisel? Első pillanatra azt hinnők, hogy az legfeljebb 999 lehet, mivel 9-nél nagyobb számunk nincs; de csakhamar eszünkbe jut, hogy van hatvá-nyozás is; e szerint ennél sokkal nagyobb számnak kell lennie, ennek: kilencz a kilen-czedik s ez ismét a kilenczdedik hatványon. Mennyi is lehet ez körülbelül? Az első kilencze-

dik hatvány már tekintélyes szám : 387.420.489, azaz közel 400 millió s ezt kell most már ismét kilencededik hatványra emelni. Bizony senki sem számította ki még ezt az összeget; egy emberélet nem volna rá elegendő; annyi bizonyos, hogy a hatalmas számsorozatban legalább 369 millió szám lenne egymásután leírva s ezt már csakugyan lehetetlen volna elolvasnunk is. És íme az egész elfér három egymás feletti számban!

Ismeretes a számok óriási felszaporodása a kamatok kiszámításánál. Egy német matematikus kiszámította, hogy egy Krisztus születésekor 4%-a elhelyezett fillér kamatok kamataival ma legalább 200.000 quadrillió tallérre nőne ki. Mennyi is ez az összeg? Egy tallér átmérője 12 hüvelyk, a föld felszíne pedig 5176 billió porosoz négyzetmérföld. Ha tehát ezt a kétszázszáz quadrillió tallért képzeletben a földre raknók, csak úgy férne el rajta, ha 300.000 milliót raknának egymás fölé, azaz a tallérok terjedelme összesen 300.000 milliószor nagyobb kiterjedésű, mint a föld felszíne. Ha oszlopba raknák ezt a sok tallért, az oszlop sokkal túlérne a napon a nagy mindenségbe. Megkell azonban emlitenünk, hogy ez a sok quadrillió, bármily elképzelhetetlen mennyiség is, parányiság ahhoz a rengeteg összeghez képest, melyet előbb kilencszáz-kilencvenkilenc számmal sikerült kifejeznünk.

A nagy számok megérthetősége és elképzelésére most már a mi számaink, kiknek igen gyakran van dolguk a nagy számokkal, más mértékegységet használnak s ez az egység a napsugár gyorsasága, mely egy másodpercében 40.500 s egy évben 128 milliárd mérföld utat tesz meg. Egy sugárév tehát már igen tisztességes nagy szám, de úgy látszik, hogy még mindig nagyon kezdetleges, csaknem olyan, mint a mi arab számaink a hatványozás esetén. A hozzáink legközelebb eső álló csillag, a Centaurus α -ja ugyan még csak $3\frac{1}{2}$ sugár-év távolságban van s így távolságát elképzelhetjük, de vannak csillagok, melyeknek távolságát már 20.000 sugár-évre számították ki s ezek még mindig aránylag közel esők. A matematika ezen is segít a hatványozás által, mely óriási számokat tesz szemléltetők. Ha például $1^2 = V$ -vel jelzünk $2^2 = V(2)$, $3^2 = V(3)$, a $4^2 = V(4)$, akkor az emelkedés így volna $V(1) = 1$, $V(2) = 4$, $V(3) = 9$, $V(4) = 16$ már legalább egy quintrillió (1 és 30 nulla) sugár-év hosszúságának felel meg. Ez a távolság oly óriási, hogy a csillagászok előtt eddig ismeretes összes égboltozat mellett csak oly nagy volna, mint egy gombostű feje ebben az égboltozatban. Milyen óriási nagy lehet az a $V(9) = 81$, melyet már előbb említettünk. Bizony nagyon meglehetősen azzal, hogy három számmal oly elképzelhetetlen nagy összeget lehet kifejezni, a negyedik szám ide vétele teljesen felesleges, míg a legnagyobb mérő számunk csak a sugár-év lesz és marad.

EGYVELEG.

* A legnagyobb nyílászáró híd jelenleg a Niagara folyó felett van. Maga a híd 378 méter hosszú s közepé 256 méternyi. Eddig is a Niagara felett volt a legnagyobb nyílászáró híd, a magyar Róbbing által épített híres 200 méternyi jármű szép lánc-híd. Ezek után következnek a Rajna felett átvívó nagy ívű hidak Bonn-nál 188 és Düsseldorfnál 181 méter nyílással; de ezeknél hatalmasabb a Duero felett Oporto mellett épített 172 méternyi egyetlen nyílászáró híd, melyet hosszú időn át a híd-építés egyik remekének tartottak.

FERDINANDA C^{sa} BERCHTOLD NATA C^{sa} KÁROLYI CVM. FILKY ALF. SIO.

Benczúr Gyula: Gróf Berchtold Lipótné Károlyi Nandin grófnő fiával.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT TAVASZI KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

* Búvár elefántokat mutogat jelenleg Európa nagyobb városaiban egy vándor-cirkusz tulajdonosa. Hamburgban négy indiai elefántot tanított ki az úszásra és víz alá merülésre; a legidősebb 22 éves, a legfiatalabb csak 4 éves. Mutatványaikat nemcsak ügyesen, hanem kedvvel is végzik.

* Érdekes társadalmi élet van Tell nevű indiánai (Egysült Államok) városban, hol az összes lakosok részvényesek és munkások a gyárakban, de e mellett minden családnak külön háztartása van. A várost 1858-ban svájciek alapították szociáldemokrata eszmék szerint. Minden gyárt maguk a munkások alapították s a munkabérek fölül befolyó jövedelmet új alapításokra használták fel. Most már igen sok gyár van itt, különösen famunkákra. A gyárak igazgatását is csak részvényes munkások végzik. A munkásrészvényesek száma már 595 s alapítójuk mintegy 3 millió korona. Foglalkozást a város minden lakója kap; az emberek elégedettek

s a legtöbbnek már saját háza van. A munkabért hetenként adják ki.

* Villamos sziget. Szt. Pierre Migulon sziget, a hol az Amerika és Európa között lefektetett tenger alatti távíró-kábelek találkoznak, többek állítása szerint ma már egészen feltéve van villamással. Újabb kísérletek szerint, ha a szigeten keresztül fektetnek egy három kilométer hosszú külön drótot s ezt összekötik a tengerbe tett érclemezzel, az egyszerű készülék képes az összes távíratokat átvivni eredeti útjából, úgy, hogy Amerika és Európa között a kábelösszeköttetés teljesen megszakad. Az érdekes tüneményt még eddig nem tudják tudományosan megmagyarázni.

* Nyilakkal fölgyverkezett ezred is van Európában. Ez az ezred az orosz császár testőrségéhez tartozik, kaukázusi lovagokból áll, kik ma is páncél nyakéket, tegzet és iveket hordanak leginkább hátukon. De van újabb fajtájú fegyverek is: pisztolyuk, bár csak kovácskésülékkel, s yatangán-tőrük. Számuk rendszeren 600; nagyobb részt előkelő kaukázusiakból állanak s mint kitűnő lovasok híresek.

* Khina államadóssága a japáni háborúság (1864) csak 793.000 tael volt, alig 4-5 millió korona. De azóta rohamosan emelkedett. Most már 729 millió tael (kerek számban 4000 millió koronát) tesz s a hitelezők közt ott van csaknem egész Európa. A törlesztési határidő vége 1943 lesz.

* Érdekes újítást kezdtek meg a khinai nagy városokban. Az utcákon gyakran láthatók apró székeken ülő szegény asszonyok, kik ott helyben a szabad ég alatt végzik el a javító varró munkákat bárkinek. Megrendelőik rendszeren nagy számmal vannak, különösen a városba járó parasztok között.

* Csodálatos történetet beszél el Savory Szabel nagyon érdekes keletindiai útikönyvében. Egy benszülött tyúktetreczébe, pápaszemcsébe kigyó csúszott be egy falnyíláson. A kigyó egy kotlós tyúk alól több tojást nyelt el, de a kelőfélben levő tojásoktól annyira fölpuffadt, hogy a nyíláson nem tudott visszamenni. Reggel a nyílásba szorítva találták s természetesen agyonverték. Belsejében a tojások, melyeket egyszerűen lenyelt, épen maradtak s a tulajdonos kísérletképp ismét a költő tyúk alá tette őket. S íme, a tojások a kellő időben mind kikeltek.

* A szultán háremében levő nők néha nagy fényűzést fejtenek ki. Nem rég Fatma hercegnőről, Abdul Medzsid leányáról került nyilvánosságra egy pár érdekes adat. Csakhamar a krimiai hadjárat után, mikor a hercegnőnek csak 15 éves volt, oly kocsit rendelt meg magának, melynek kerekei tömör ezüstből voltak s oly napernyőt, melyen a rojtotkát gyémántorok pótolták, az ernyőnyeleken pedig galambtojás nagyságú rubinok voltak. Ezenfelül s pazarló volt mindig. Francia szakkészleteinek például munkájában valenciai csipkéből készült kötöt és felső kendőt kellett hordaniuk. Volt fogadó-szobájában egy diván, mely gyöngyökkel telt csikokból állott s így a vendég alól kigurult. Voltak mindenféle értékes bútornak, melyek nagyobb részét atyja kapta más európai fejedelmektől. Fogadó-terme tele volt apró műrekekkel, órákkal és zeneművekkel.

* A négerék bőre születésükkor olyan, mint a fehér emberek gyermekei; csak fokozatosan sötétül meg, teljesen feketévé pedig csak 30 éves korukban lesz.

* Ősrégi nyereg. Az ékiratokból kiderült, hogy III. Tigris-Pilezer asszír király rendelte el először, hogy lovas katonái nyeret használjanak.

LAUFENAUER KÁROLY.

1848—1901.

A végzet korán szakította meg pályafutását. Fájó szívvel, a szeretet melegével, az őszinte részvét könnyével kísértük oda, a hol az utolsó hant örökre elválasztott tőle. A természet ébredésével, a zöldülő lombok, az új remények fakadásával aludt ki hirtelen életének lángja és a természet, a melyet mindig oly nagyon szeretett s a melynek körében gyakran keresett és talált enyhülést, a tavasz friss virágaival fogja behinteni sirját. Mi is oda sietünk, hogy néhány levelet fűzzünk az elismerés és kegyelet fonta koszorúhoz.

Mint hazai orvosi tudomány terén kiváló szerepet játszó sok más szakemberünk, ő is az «Orvosi Hetilap» hasábjain fejtette ki irodalmi munkásságának oroszánrészt. Miután a Schwartzerele magán elme- és ideggyógyító-intézetben 1873-tól 1876-ig aspecialis szakismereteket elajátította s egy évig külföldön végzett tanulmányokat, a lipótmeezi országos elmegyógyintézetben nyert alkalmazást mint másodorvos. Szabad idejének nagy részét főleg a központi idegrendszer ép és kóros szövettanának kutatására szentelte, de e mellett a klinikai észlelésekre és vizsgálatokra is nagy súlyt fektetett. Lankadatlan szorgalommal végzett munkásságának eredményeként egymást követték kiváló dolgozatai, mint: «Agyszöveti vizsgálatok», «Az agy összes sulya, tekintettel a nemre, életkorra és elme-körformákra», «Az agy, kisagy, nyúlt- és gerinczagy idegelemeinek elváltozásáról elme-betegeknél», «Az epilepsia és az epileptikus elmebántalmak kórboneztanáról», «A terjedő hűdéses butaság körképe, kóroktana és kórboneztana», «A tejsav mint altató szer», stb., stb. 1878-ban egyetemünkön az elme-kór- és gyógytan magántanárává képesítették, 1881-ben a fővárosi Szt. Rókus-kórház rendelő orvosa s 1882-ben a budapesti egyetemen az elme-kór- és gyógytan rendkívüli tanára lett. A jellemvonásait képező szívós kitartásával és következetességével törekedett az elme-kórtan tudományos művelésének és rendszeres tanításának minél nagyobb tért hódítani. Fáradságot, anyagi áldozatot nem kimélve és egyes széles látókörű s magasabb szempontok által vezérelt kiváló szakemberek (Kéty, Gebhardt, Müller) méltánylását és támogatását megnyerve, csakhamar sikerült a Rókus-kórházban egy külön elmebeteg-megfigyelő osztályt szerveznie, a melynek változatos és nagy anyaga az elme-kórtannak tudományos alapon való egyetemi tanítását biztosította. A helyi viszonyokból eredő nehézségeket kiváló adminisztratív képességénél fogva, lankadatlan szorgalmával és előrelátó intézkedéseivel sikerült elhárítania. Alulírott szemtanúja volt ama sokoldalú és terhes tevékenységnek, fáradozásnak, a melyet soha nem lankadó kedvvel, lelkesedéssel évek során át kifejtett. A mellett, hogy a nap legnagyobb részét betegek körében s nagy felelősséggel járó teendői végzésével töltötte el, soha sem mulasztotta el, hogy még késő éjjel is ne tegye meg ellenőrző látogatását az osztályon. Pontos, lelkiismeretes működésével s az ebből kifolyó eredményekkel vírtta ki az irányadó körök, valamint a közvélemény méltánylását és elismerését. E mellett nem volt az a tudományos vagy gyakorlati értékű kérdés, a melylyel nem foglalkozott, s a melylyel nem foglalkoztatna volna segédszemélyzetét.

Hazánkban ő volt az első, a ki a hystériát, a hypnosist beható kutatása tárgyává tette s Hőgyes tanárral szövetkezve, sok fontos tüneménynek észlelésével és élettani törvénynek

földerítésével a külföldet megelőzte. Az ide vonatkozó kutatások egész irodalmát teremtették meg. De ezek mellett előszeretettel szentelt időt kedvező histológiai bűvárlatainak is. Az agyműködések lokalizációjáról, a mikrocephaliáról, a mandolamag betegségeiről, a veszett-ségről, a hypnotikus tüneményekről, a suggestióról, a hystériás idegizom túlingerlékenységéről, az orvosságok távolhatásáról, az elalvási rohamokról, a hystéria gyógyításáról, stb. úgy az orvosegyesületben, mint a hazai és külföldi szaklapokban számos közleménye látott napvilágot.

Szaktevékenységének elismerésül több külföldi tudományos társulat és a magyar tudományos akadémia tagjává választotta, s a hazai hasonló egyesületekben úgy a tudományos, mint népszerű előadások egész sorával járult ezek tevékenységének fejlesztéséhez és emeléséhez. 1892-ben egyetemünkön nyilvános rendes tanárrá nevezetett ki. Tanszékét fokozatosan fejlesztette s rendkívüli buzgalommal működött a vezetése alatt álló megfigyelő-osztályban, mely a Szent János-kórház kebelébe a budai oldalra tétetett át.

Kiváló adminisztratív képességeit az egyesületi életben is értékesítette s a m. kir. orvosegyesület gazdasági ügyeit éveken át a legnagyobb pontossággal és lelkiismeretességgel vezette. De igyekezett az orvos befolyását, hatáskörét, tekintélyét a társadalmi élet terén, a közügyek körül is érvényesíteni, a mire alkalma nyílt, mint a belvárosi polgári kör alelnökének és fővárosi bizottsági tagnak.

A mellett, hogy a kötelesség teljesítése körül szigorú következetességgel járt el, személyzete iránt a legjobb indulatot, atyai, baráti támogatást tanúsította. S társadalmi érintkezés közben lekötözö, udvarias, előékeny modorával sok barátot szerzett magának. Kissé merev-

nek, ridegnek látszó külseje alatt mélyebb kedély rejtőzött, a mely különösen bizalmasabb kör társaságban nyilvánult meg teljes melegével. Az utóbbi években betegeskedése miatt kevesebbet járt társaságba. Munkakédvét azonban ekkor sem veszítette el, a mit a belgyógyászat kézikönyvébe írott kitűnő cikkei és az «Előadások az idegélet köréből» című munkája bizonyítanak.

A tanítványok egész sora fejlődött oldala és vezetése mellett, a kiket a komoly munkásságra, a tudományos bűvárkodásra folyton serkentett, lelkesített.

Laufenauer a hazai elmekórtani rendszeres tanítás és tudományos bűvárkodás megalapítója. Egyéniségének, tevékenységének értékét, jelentőségét csak az tudja leginkább méltányolni, a ki objektív szemekkel figyeli, nézi és összehasonlítja az általa képviselt tudomány-szak fejlődésének menetét, múltját és jelenét. Hivatását teljes mértékben betöltötte, kötelességét lelkiismeretesen teljesítette. Érdemei maradandók.

Moravcsik.

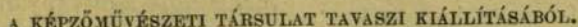
Moravcsik Ernő egyetemi tanárnak, Laufenauer volt tanítványának fentebbi cikkét az «Orvosi Hetilap»-nak lapunkkal egyidejűleg megjelenő mai számából vettük át. Az elhunyt kitűnő tudós egy másik tanítványának, dr. Nagy Bélának cikkéből veszünk át a következő részleteket, melyek érdekesen jellemzik Laufenauer ifjúkori küzdelmeit:

«Érdekes és tanulságos ennek a fényes polczra emelkedett tudósak az élettörténete. Mint szegény szülőknél a gyermeke, nagy nélkülözések közepette végezte el középiskolai tanulmányait. Azután Pestre került. Itt még nagyobb nehézségek vártak rá. Mert nemcsak ma, de már akkor is bajos dolog volt pénz és pártfogás nélkül az orvostudományban előrehaladni. Laufenauer azonban nem ismert ne-

Erőteljű fényképe.

LAUFENAUER KÁROLY.

A tavaszi kiállítás legfeltűnőbb darabjai közül való *Benczúr* Gyulától egy nő arckép, mely főúri nőt ábrázol, fíával. Gróf Berchtold Lipótné szül. Károlyi Nandin grófnőné és, fíával, Ajajossal. Gróf Berchtold londoni osztrák-magyar nagykövetségi titkár, neje pedig néhai gróf Károlyi Alajos volt londoni és berlini nagykövet leánya. A kép a budapesti Károlyipalotában levő rokokó-terem számára készült, s a művész előadásában a XV. Lajos korabeli festők pompázós és dekoratív irányát követte. Az arcok beszédessége, kellemé, *Benczúr* nagy jellemző képessége a festménynnek csak egyik fő tulajdonsága. A másik az a ritka jó ízlés, mely az előkelőséget, a gadszagságot kifejezi a környezetben, a báronyrubában, az omló függönyökben.

Ott van köztük legelső sorban a Nemzeti Színház tagjainak ezüstkoszorúja, melynek közepén ez alkalomra vert emlékérem csüng ezzel a felirattal: «Félszázados kitünő művészi

Gróf Károlyi Lászlóné halványzöld drépe do
Chine ruhája hasonló színű pillékek volt gyönyörű
rűn hímzése. A derek selymousseeline-nal és
csipélék díszítve.

Feltűnően dísztűgált volt *Margaritescu* román
nagykövet nejének sátrike double Liberty toiletteteje.
dús guafiré fodrokkal és ezüst hímzéssel.

Beniczkyne Bajza Lenke gyönyörű fekete brokát
ruhájá dús jaimshimzéssel és selymódíszekkel ele
gancziája által tűnt ki.

Br. B

Rudorff Hans hadnagy feleségül akar venni tisztességes polgárlányt, Getrudot. De Hans rokona, mind a kettő tiszt, a láánynyal galád járt követnek el. A kaszányába csalják s a látszat hogy Grobitsch kapitányt kereste föl a lány. Rud Hans hadnagy ekkor becsületészavát adja ezred nek, hogy a láánnyal most már szakít örö feleségül nem veszi. Aztán mikor megtudja, ha Getrud értetlen az szavát már vissza nem veh

A tíz év előtt elhunyt gróf Andrássy Mór gróf Széchenyi István elveinek tisztelője volt, s fel, s az országos mozgalmakban is ott volt. szabadságharcban több testvérével harczolt. A badenbárczai után külföldre ment, ahol a gazdasági élet ragadta meg figyelmét, s hazatérte a felsővízi vas-ipar elemelést hathatósan elősegítette. E mel szerette és becsülte a tudományt, az irodalmat és művészetet. Maga is szenvedélyes gyűjtő volt, kivált a magyar régiségeket gyűjtötte. Hogy magyar régiség ne jusson a külföldre, nem kerüljön idegen kezekbe, meg közmondásos takaréksággal is megtagadta. Külföldi útjairól pár könyvet írt. Volt havi viselő is, s politikailag nem sokat törődött, de gazdasági kérdésekben szavának döntő súlya volt. Személyiségének legkiválóbb tulajdonságai: felfejlesztési, szervezési, mintának állithatjuk. Olyan felfejlesztő, mintaművező volt, mint ideálj: Széchenyi István. Halka előtt pár héttel a képviselőházban azt mondta, hogy a kinevezés alatt álló estergomi és kassai bírók. Az estergomi érsek és herceg

A király április 27-én reggel a Vármezőn császárszemlélt tartott a budapesti helyőrség fölött. Ősége teljes megelégedését fejezte ki hercegről, a kovács hadtestparancsnoknak a csapatok kiképzéséről. — Az április 28-iki általános kihallgatásra főherceg is megjelent, hogy megköszönje a tábornokok történt kinevezését; aztán az elutazott. Április 29-én érkeztek meg a másnap alkalmából *Klotild és Mária Jozefa* főhercegnők asszonyok, *Frigyes* főherceg neje *Isabella* főhercegné.

ÖLTÖZÉKEK AZ UDVARI BÁLBOÓL.

czegnővel és két leányával, *Ferencz Ferdinánd* trónörökös és *Ottó* főherceg. A király napközben látogatást tett a főhercegeasszonyoknál.

Ferencz Ferdinánd, *Ottó* főhercek és *Mária Jozefa* főhercegnő május elsején utaztak vissza Bécsbe. *Frigyes* főherceg és családja még itt maradt s megtekintették a városligetben megnyílt mezőgazdasági kiállítást, hol két órát töltöttek. *Klotild* főhercegnő ezalatt a Műcsarnok kiállítását nézte végig.

A király május 2-án délután *Gödöllőre* utazott, a honnan csak a kihallgatási napokra, vagy egyéb ünnepi alkalomra tér vissza a fővárosba.

A király a Műcsarnokban. Április 28-án délelőtt nézte meg a király a Műcsarnok tavaszi kiállítását. Az előcsarnokban fogadta *Wlassics* közoktatási miniszter és a Képzőművészeti Társulat bizottsága.

A királynak az előcsarnokban *Benkő* igazgatót és *Zala György* szobrászművészt mutatta be a kultusz-miniszter. Zalatól kérdezte a király, hogy az *Andrássy*-szobor már elkészült-e? «Igen, felség, a modellje már kész s magát a szobrot a parlamenti palota előtt állítják fel. » «Jó helyre lesz ott? » «Igen, a palota elől homlokzata elé kerül, » felelte a művész. Ő felsége ezután megkezdte a képek szemlélését. Az első teremben az olasz *Segantini* műveit nézte végig. *Karlovsky* festőművész szolgált magyarázatokkal. *Mihalik* «Rét» című képéről, melyet a múlt számunk között, a felség nagy elismeréssel szolt. *Paczka* *Ferencz* és báró *Mednyánszky* képeit is dicsérte a király, majd *Benczúr* Gyulát szólította meg, kezét fogott vele s megkérdezte, hogy az arcképeit kit ábrázolnak. Münchenről is kérdezett egyet-mást a művész, mikor megy oda nyaralni és állít-e ki az ottani kiállításon? Bemutatták a királynak *Zemlányi* Tivadar festőművészt is, aztán többeket. A király jóízűen mosolygott *Pállya* *Czelész*in bujósdi játszó szatirjain. Tetszett a királynak *Hegedűs* Lászlóttól egy arckép, dicsérte *Telcs* Ede apró szobrait. *Aggházy* tájképét örömmel nézte és *Nagy* Zsigmond bibliai képénél (Jézus az írástudók közt) a művészől megkérdezte, hogy valamelyik templom számára festette-e? *Bruck* Lajosnak megdicsérte *Bogdanovics* budai szerb püspök arcképét. A szobor-csarnokban nagyon érdekelte *Strobl* Alajosnak «Kürtös» szobra, mely a budai királyi palota udvarát fogja díszíteni. Ifj. *Mátrai* Lajos «Eldűze» szoborműve előtt bemutatták a művészt a királynak, a ki dicsérte a szobrot. Azután *Herschel* Ottó cseh festő nagy hármasképe elé, — mely Erzsébet királynét a Paradisomban ábrázolja, — vezették az uralkodót. A bemutatott művészek ezt mondták a király: «Szép gondolat volt ez

öntől! Nagyon szép!» Itt hosszabb ideig szemlélte még *Benczúr kartonjait* s újra szóba állt a művész: «Már láttam ezeket az ön műtermében, — így szolt a király — igazán kitűnő dolgok.» A *Lenbach*-teremben minden egyes arcképet megnézett. *Miguel* porosz miniszter arcképére megjegyezte, hogy azt a bécsi Angeli sokkal jobban festette. *Baditz* *Ottó* «Magdolna» műve előtt a bemutatott művész től megkérdezte, hogy modell után készült a képe? *Kaczány* képeinél megjegyezte, hogy *Stuck* német festőt utánozza. — *Knopp* arcképeit, *Tahy* és *Spányi* tájképeit örömmel nézte a király, azután *Szlávyi* tájképe előtt állt meg. A bemutatott művészhez kérdéseket intézett. *Balló* Ede arcképeinél a művészől azt kérdezte, kit ábrázolnak, és dicsérte. *Tury* Gyula arcképe előtt a bemutatott művésznak elismerését fejezte ki. *Neogrady* Antal vízfestményei is tetszettek a felségnek. Az építészeti rajzoknál *Schikiedanz* építőművész mutatták be a királynak. *Wlassics* miniszter magyarázta el az új Szépművészeti Múzeum építkezéseit. «Most még csak a hátulsó szárnya készült el, » jegyezte meg a miniszter. «Hát miért kezdték el hátulról?» kérdezte a király. «Mert ott vannak a fontosabb és szükségesebb helyiségek, a hova a műtárgyakat helyeztük, » felelte a miniszter.

A felség minden teremben sokat kérdőszózkodott, megjegyzéseket tett, s távozása előtt örömet fejezte ki, hogy annyi szép képet látott. A műcsarnok előtt nagy közönség éjenezte a királyt, ki Budára hajtattott.

Bál az udvarnál. Április 30-án az ország főméltóságai, a polgári, közigazgatási, bírósági és katonai hatóságok legfőbbjei mind hivatalosak voltak a budai királyi lak báljára. Azonképen az országgyűlés tagjai, a főpapság, a főrendi családok. Esti hét óra után a kocsi szakadatlan sora ment át a lánczhídon Budavárába. A kinek csak rendjele van, akárhány, mind elborította azokkal magát. A hölgyek ragyogó ékszerekkel, selyemben, bársonyban, csipkékben jelentek meg. A díszmagyar ruha, a katonaság egyenruhája, a diplomaták aranyhímzésű frakkjai rendkívüli látványt nyújtottak.

A vendégek a szertartási termekben gyülekeztek. A hölgyek öltözékei, szebbnél-szebb ékszerai, az urak pompás díszmagyarjaival vetekedtek szépségben. Két száz hónapra s egy ellenzéki öreg úr fekete frakkban, a képviselőház katonatagjai aranyzsinóros atillában, egyenruhákban jelentek meg. A főpapak fejükön lilaszínű és bíborvörös kappával,

ibolyaszínű vagy vörösszégélyű fekete talárjaikban érdekes változatosságot hoztak a terem színpompás képébe. *Kálmán* Károly néppárti képviselő egyszerű fekete papi öltönye ép úgy feltűnt, mint a herkulesi termetű *Takács* Jászói prépost fehér premontrei talárja és *Szabó* István képviselő piros máltai lovagpalástja. Fehér tábornoki kabátok és a honvédséghez beosztott generálisok bíbor-vörös atillái közt a törzstisztek egyszerű sötét kabátjai egészen elveszték. Feltűnést keltett a gavalléros megjelenésű pápai nuncius is. *Taliani* érsek, a ki *Gonsalonieriné* urhölgyet, az olasz követéségi tanácsos nejét karján vezette be a terembe.

Az udvari bálon a külső fény mellett jó hangulat uralkodott. A király a házigazdai művészetben is a legelső magyar ember; különösen feltűnt a bálon a király jókedve és élénk érdeklődése minden iránt. Az udvar kilenczede fél órakor jelent meg a fényes társaságban. A tánc azonnal megkezdődött a csárdással, melyhez *Berkes* zenekara szolgáltatta a zenét. *Frigyes* főherceg két ifjú leánya járt legelől gróf *Apponyi* udvarnagya két fiával. A király és a főhercek már az első csárdás alatt végigjárták a vendégek sorait és számos kiválóságot tüntettek ki megszólításukkal. *Mária Jozefa*, *Isabella* és *Klotild* főhercegnők a jelenlévő hölgyek közül bemutatatták maguknak, a kiket még nem ismertek. *Ferencz Ferdinánd* trónörökös magyarul társalgott a bál alatt. Az első négyes után az élénkség megoszott. A társalgóterem szárnyaitól megnyitlaks a háttérben a gazdagon felszerelt buffét tűnt fel. A diplomaták és hölgyeik egy külön terembe vonultak a tea-asztalok köré. Ezen a kis szigeten kívül minden magyar volt az udvari bálon. A király s *Ferencz Ferdinánd* főherceg csak magyarul beszéltek, mindenféle magyar szó hangzott, magyaros hűv hatotta át a tánczókat, a melyeket tüzes csárdással, cigánymuzsika szavával kezdtek. A füzértánc csaknem éjfélig tartott. A buffét-termekben a hangulat egyre emelkedett. *Széll* Kálmán nagy lelkeséggel fogták közre, a mikor oda belépett. *Ferencz Ferdinánd* és *Ottó* főhercegeket pedig a pezsgős asztalok felé leledtükör önkéntelenül kitérő lelkeséggel üdvözölték. Az udvar visszavonulása után, éjféli körül, gyorsan ürültek ki a termek.

József Ágost főherceg családjának magyar nevelője, *József Ágost* főherceg és neje *Augusta* főhercegnő április 29-én látogatást tettek *Pannón-halmán* a benczések főapátságában. A főherceg magyar nevelőt is a benczések közül választott és pedig *Weber* Jácint esztergomi gümházmúsi tanárt. Hű maradt ezzel a családi hagyományaihoz; őt és öcsését is magyar benczés, *Malatin* atya nevelte

A KIRÁLY ELTÁVOZÁSA A MŰCSARNOKBÓL ÁPRILIS 28-IKI LÁTOGATÁSA UTÁN.

kilencz éven át, valamint benczés, *Rómer* Flóris volt nevelője atyjuknak, *József* főhercegnének is.

A mezőgazdasági kiállítás megnyitása. Azokat a mezőgazdasági vonatkozású tárgyakat, a melyek a párisi világkiállításról hazakerültek, mielőtt a különböző intézetek közt szétosztatnának, együttesen kiállították a városligeti nagy iparcarnokban. Valóban nagyon szép és érdekes ez a kiállítás.

Mindjárt a bejáratnál a királyi várkert pompás képei s a *József* és *Frigyes* főhercek kertészeti tárgyai lepik meg a belépőt. Szépek és tanulságosak a mezőgazdasági szakiskolák kiállításai, aztán a kísérleti állomások csoportja, majd az állami ménesbirtokok csoportjának feltűntetése. Különösen kitűnik a szőlő és borászati csoport rendkívüli gazdagságával s tetszetős elrendezésével. Ott látható aztán a cukor-, malom- és szeszipar kiállítása, be van mutatva az állategészségügy, munkásügy, selyemtenyésztés, stb. Egyike a leggazdagabb csoportoknak az állattenyésztés, melyet ifj. *Vastagh* György kitűnően sikerült modelljei, a tenyésztő helyek, telepek tervrajzai, tabellák, képek, diorámák egészítenek ki. Debreczen város egész kis kiállításban mutatja be a hortobágyi állattenyésztést, többek közt egy szép ötös paraszt-fogatot is, mely a jelen-volt *Goluchowsky* külügyminiszter tetszését igen megnyerte. Nagyon dús az erdészeti csoport, melyben többek közt a király vadász-zsákmányából is látunk három vadkan fejét; s ott van *József Ágost* főherceg gazdag őzágancs-gyűjteménye is. Megragadja még figyelmünket *Lencl* tanárnak a vadászatról készült diorámája, melyben erdő, hegy, völgy, víz a jellegzetes állatokkal művészi összhangban van elrendezve. Ez is nagy tetszést aratott, kivált az a csoportja, a hol három farkas viaskodik egy vadkannal. A kiállítást *Darányi* Ignác földmívelési miniszter nyitotta meg április 30-án délután, mely alkalommal igen díszes közönség volt jelen; így az épen Budapesten időző *Goluchowsky* külügyminiszter, *Reversaux* marquis francia nagykövet, *Makino* japáni, don *Agnera* spanyol, gróf *Rexa* szász követek, gróf *Hardegg* a máltai rend követe, a budapesti konzulok nagyszéke, *Széll* Kálmán miniszterelnök, *Hegedűs* Sándor kereskedelemügyi miniszter, *Plösz* Sándor igazságügyminiszter, gróf *Széchenyi* Gyula a király személye körüli miniszter, *Cseh* Ervin horvát miniszter, gróf *Csáky* Albin főrendiházi elnök, *Perczel* Dező képviselőházi elnök, *Dessewffy* Sándor, *Iránkovics* János, *Radu* Demeter, *Firczak* Gyula, *Szabó* János és *Bogdanovics* Lukács püspökök, gróf *Pálffy* András testőrkaptány, *Ghyecz* Béla altábornagy, gróf

Szapáry Gyula, gróf *Széchenyi* Béla, számos országos képviselő és a közelet sok más kiváló tagja. A kiállítást pár rövid szóval nyitotta meg *Darányi* miniszter, miután az összegyűlt fényes társaság a tárgyak megtekintésére indult, miközben az előkelő külföldiektől sok őszintén elismerő nyilatkozatot lehetett hallani. A kiállítás június hó 15-ig a nagyközönség számára is díjtalanul nyitva lesz.

Dr. Korányi *Frigyes* jubileuma. A jeles orvos-tanárt, *Korányi* *Frigyes*et, ötven éves orvosi jubileuma alkalmából a szeretet ünnepével vették körül régi és mostani tanítványai és tisztelői. Az ünnepély színhelye az egyetem díszterme volt, ott adták át neki a jubiláris doktori aranydiplomát.

Ott voltak a többi közt: *Wlassics* Gyula miniszter, *Perczel* Dező, a képviselőház elnöke, *Zsilinszky* Mihály államtitkár, *Daniel* Gábor, a képviselőház alelnöke, *Eötvös* Loránd báró, az akadémia elnöke, *Chyzer* Kornél, *Müller* Kálmán, *Tóth* Lajos, miniszteri tanácsosok, *Rosnay* Lajos, a külügyem rektora, a kolozsvári egyetem küldöttsége, a jubiláns családja, az összes egyetemi tanárok s a budapesti orvosok sokasága. Az orvosnövendékek a karzatot lepték el. Küldöttség vezette be az ünnepeltet, kit zúgó üdvözlés fogadott, s *Kisfaludy* A. Béla rektor üdvözölte az egyetemi tanács nevében, azután *Bókay* Árpád orvoskari dékán átadta a díszes kötési aranypecsétet diplomát. *Dr. Buday* Kálmán a kolozsvári egyetem üdvözlését tolmácsolta. *Korányi* *Frigyes* az adott válaszában megemlékezett a nagy változásról, mely tanársága 35 éve alatt az orvosi tudományban s annak magyarországi oktatásában történtek, a fejlődésről, az egyetem és a hazai orvosi irodalom megmagyarosodásáról. *Dr. Kéty* Károly egyetemi tanár szolt ezután a régi tanítványok nevében, hálásan és szép szavakkal, s a nap emlékére vert aranyérmét adott át. *Navratil* Dező orvosnövendék pedig a mostani tanítványok nevében köszöntötte föl a tanárt és babért nyújtott át. *Dr. Korányi* minden beszédre válaszolt. Sok üdvözlést kapott levélben és táviratban is. A szegény tidőbajosok szanatóriumának egyesülete is gyűlést tartott, s 10,000 koronás alapítványt tett *Korányi* nevére.

Munkácsy emlékezete. Május elsején volt évfordulója *Munkácsy* Mihály halálának. A sirt meglátogatni *Munkácsy* özvegye is Budapestre jött. A kerepesi-úti temetőben levő sirt ez alkalommal koszorúkkal borították el. A művészi egyesületek küldöttségileg vitték ki a koszorúkat

Csaba városában pedig, a hol a nagy művész asz-

talos-inas éveit töltötte, e napon emléktáblával jelölték meg a Lányi-féle házat, a hol lakott. Megjelent ott *Munkácsy* özvegye és rokona, *Zsilinszky* Mihály közoktatásügyi államtitkár, míg a közoktatásügyi miniszter táviratban mondott köszönetet a város érdeklődéséért. Az ünnepély a városházán díszgyűléssel kezdődött, a hol *Lukács* György főispán és *Korösy* László főjegyző beszélt, míg az emléktábla előtt *Zsilinszky* államtitkár. Este díszelőadás volt a színházban.

Eljegyzés. Kis-sólymosi dr. *Simó* Károly aradi gyakorló orvos eljegyezte *Szűry* *Aspasiet*, Szűry Kálmán királyi tanácsos, közalapítványi kerületi főtitkár néhai első nejétől, szül. Nemes-mitiei Jaross Lajkától származott leányát Buziásón.

Próbaebed a nőképző-egyesület főzöskolájában. Az országos nőképző-egyesület főzöskolájának első csoportba osztott nyolcz növendéke: névszerint *Brüll* Ella, *Fascho-Moys* Mária, *Huber* Margit, *Kilényi* Juliska, *Mádi* Vilma, *Nyárádsdi* Lujza, *Stahel* Frida és *Szelke* Hajnalka kisasszonyok, vasárnap egy, a saját képviselői számára főzött ebédet tettek biznyságot arról, hogy minő nagy haladást tettek a konyhaművészet terén, kitűnő mesternőjük, *Malatinszky* Fanny vezetésével. E fényes sikert aratott vizsgálatul szolgáló próbaebeden a saját képviselőin kívül részt vettek *Rudnay* Józsefné, *Emich* Gusztávné, *Csiky* Kálmánné egyesületi alelnökök, *Hel-lebronth* Józsefné választmányi tag, *Klug* Terézia igazgatónő, *Darász* Albertné háztartási felügyelőnő. Az ebéd alatt *Alexander* Bernát egyetemi tanár mondott pohárköszöntőt, méltatva azt a kiváló munkásságot, melyet a nőképző-egyesület a magyar nőnevelés terén évtizedek óta teljesített s melynek egyik nagy fontosságú kiegészítőjeül szolgál a főzöskola.

Egyedül biztos szer hajkihullás és öszülés megakadályozására a Lőrinczy-féle haj Elixir. Ingeny prospectust küld az «Arany Kereszt» gyógyszerár B. Csaba.

Az ősz haját eredeti színének visszanyerése ezáltal nagyon ajánlatos a «Stella» hajvizet használni, melynek renkiülvő előnye, hogy nem mint festék hat, de a haj eredeti színét állítja vissza. E szer készítője Zoltán Béla, budapesti gyógyszerész, 6 os. és kir. fensége József főherceg udvari szállítója.

A Főnciere Pesti biztosító-intézet f. é. május 4-én tartotta évi rendes közgyűlést. A zárszámadásokból, a melyeket az az intézet a lefolyt évre vonatkozólag nyilvánosságra hozott, a következő számadatokat vesszük át: A törlesztés levonása után a m. évi díjbevetel az elemi- és balesetbiztosítási ágazatokban 7.355,014 kor. 04 fillért, az életbiztosítási ágazatban pedig 2.587,634 kor. 60 fillért, összesen tehát 9.942,648 kor.

Minden háziasszony és anyja

Üdvözölhető, aki az egészség, takarékoság és józanság tekintetéből a Kathreiner-féle Kneipp-masszázsát követi (mely csak az ismert eredeti csomagokban való) használja.

Jod-forrás HALL FÜRDŐHELY.

Felső-Anztriában.

A kontinens legerősebb Jod-forrása görvélly és azon általános és különleges kör ellen, a melynél a jó fontos gyógyhatást képez. Kifűző fűrdőberendezések (Fűrdő- és ivókúra, begöngyölések, belégzések, masszázs, vill. fény és fürdő-fűrdők). Igen kedvező klimatikus viszonyok. Vasutállomás, Utirány Linz a D. Steyr-on v. Wels-en át.

Idény május 15-től szeptember 30-ig. (Fűrdők május 1-től-15-ig is szolgáltatnak.) Kimerítő prospectusok többféle nyelven a fűrdő-gondnokságtól Bad Hall-ban kérendők.

MARGIT-CRÈME, mely vegyítést, sem higanyt, sem ólomot nem tartalmaz, teljesen ártalmatlan. Ezen világhírű arczkenőcs pár nap alatt eltávolít szőrt, maffolot, pattanást, bőrtörést (Mitesszer) és minden más bőrbajt. Kisimítja a ráncokat, redőket, himlőhelyeket és az arczot bőrbőrre, simává és üdűvé varázsolja. Ár nagy ütegely 2 kor., kis ütegely 1 kor., Margit hölgy-por 1 kor. 20 fill., Margit szappan 70 fill., Margit fogpép (Zahn-pasta) 1 kor., Margit arczvíz 1 kor. Hamisítványok bíróság üldöztetnek. — Postán utánvétellel vagy a pénz előzetes beküldése után küldi a készítő: **FÖLDES KELEMEN** gyógyszer. Arad.

Budapesti főraktár: Török József főleg gyógyszer. Király-u. 12. és Andrássy-út 29. Kapható minden gyógyszerárban.

Törv. védve. **Legjobb szereplő-szer.**

KWIZDA FLUID Kigyó-jel **TOURISTA-FLUID**

Erősítő és arcmegújító céljaitól eredően, arccal használják az összes turisták, katonák, vadászok és lovagok nagyobb túroknál. ÜVEG ÁRA 2 KORONA, 1/2 ÜVEG ÁRA 1 KORONA 20 FILLER.

Főraktár: **KREISAPOTHEKE KORNIEBURG** BECS mellet.

Főraktár Magyarországon részére: **Török József** gyógyszerár Király-utca 12. 8844

Parád gyógyfürdő

Vastimos fürdővel és hidegvízgyógyintéssel, gyógyos-kénes savanyvízzel és természetes arccal vastartalmú forrásokkal. Lakások újonnan épült 20 oleó szobával kibővítetek, a vendégek élelmiszereit Versey István főbíró konyhája gondoskodik. Az évad május 15-től szept. végéig tart. Az előévad május 15-től június 20-ig, főévad június 21-től aug. 20-ig, utóévad aug. 21-től szept. végéig tart. — Az elő- és utóévadban a lakások 30%-al oleóbbak. Ingyen prospectussal és minden felvilágosítással készségesen szolgál 9112 **A Fűrdőigazgatóság.**

CACAO

SUCHARD

Nyúlászor puha kalapok

FÖLDVÁRY IMRE

fűrdőház és felhőnemű rak-tárban. 9023

Budapest, IV., Korona-herceg-utca 11. és VIII., Kerepesi-út 9. sz.

Angol cylinderek, divatos kemény és puha kalapok, jó szabású férfi-íngék, nyakendők, kényűk és választékban.

AJÁNDEKUL

kiválóan alkalmasak a **fotografáló készülékek,** Laterna magikák, Scopyticonok, mivel szórakoztató és tanulási időtöltést nyújtanak. Bő választékban kaphatók 8965

Veszprémi Samu utóda **PEJTSIK KAROLY** fényképező-csikkék szaküzletében, Budapest, IV., Károly-u. 1. január hó 1-től átvétel, IV., Városház-utca 1. sz. Standard-palota Kossuth Lajos-utca sark. Árjegyzék kíváncsi ingyen.

Objektívek, kamarák. Kodakok, albumok, kartonok.

SERRAVALLO 8984

CHINA-BORA VASSAL kitűnő helyreállító szer **gyógyék, vérszegények és lábbadonók számára.** Ajánlja és használja orvosi kitűnőséggel. 1000-od több orvosi elismeréssel.

Kitűnő íz. Kitűnő ízű és erősítő éremmel. Árak: 1/2 literes üveg K 2.40, 1 literes üveg K 4.40. Kapható minden gyógyszerárban. **Serravallo J. gyógyszer.** Triesteben

HAIDEKKER SÁNDOR 8598

sodronyszövet-, fonat- és kerítésgyára

Budapest, VIII. kerület, Üllői-út 48. szám.

Gyárt és szállít:

szabadalmazott Hungária sodronyfónatokat méterenkint 50 és 70 fillérért; gép- és kézi-sodronyfónatokat, tuskés sodronyt, pánthuzalt; erdők, vadaskertek, baromfi-udvarok, gazdasági telkek, kertek, gyümölcsösök, szőlők stb. bekerítésére oleó árak mellett. Nyaraló-, park- és erkélyrácsokat, valamint eszmos és erős kivitelű kapukat és ajtókat vaskeres sodronyfónat és kovásolt vasból; ugyancsak díszes virág- és gyepkerítéseket és favédő-kosarakat. Továbbá föld- és kavicsrostákat; szőlőbogyós-rostákat; magtárálak-restélyeket; ökrö-szál-kosarakat; szikrafogókat; gabonaválasztó-hengereket, valamint régi választóhengereknek új sodrony-köpenyvel való ellátását. Rostaszöveteket és fonatokat szelelőrostákba.

Árjegyzékek és költségvetések ingyen. — Jutányos és pontos kiszolgálás.

19. SZÁM. 1901.

BUDAPEST, MÁJUS 12.

48. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és **POLITIKAI UJDONSÁGOK** (a Világkronikával) együtt { egész évre 24 korona { félévre — 12 •

Csupán a **VASÁRNAPI UJSÁG** { egész évre 16 korona { félévre — 8 •

A **POLITIKAI UJDONSÁGOK** { egész évre 10 korona { félévre — 5 •

Külföldi előfizetőknek a postailag meghatározott viteldij is esatolandó.

A LUDOVICA AKADÉMIA.

Az egész magyar honvédségnek, sőt mondhatni, a magyar nemzetnek ünnepe volt az a fényes, külső díszében is az alkalom fontosságát jellemző ünnepély, melylyel a Ludovika Akadémiának a király által ajándékozott zászlaját szentelték fel. Általában úgy tekintik a közfelfogás a király az intézet iránt tanúsított jóakarátának ez újabb jelét, mint a magyar honvédség kitüntetését, eddig tett szolgálatainak elismerését, a jövőre nézve pedig további fejlődésének biztosítékát.

A Ludovika Akadémiának nemzetünk életében oly fontos szerepe van, mely fölülméli a hasonló célú és rendeltetésű intézetek színvonalán. E katonai intézet a magyar hadi erők fejlesztője, melyeknek történetünk oly fényes, világra szóló példáit mutatja föl; a régi magyar harczi dicsőséget igyekszik a mai hadi tudomány eszközeivel fölleveníteni.

Hogy nemzetünk fiai az újabb időkig kevésbé érvényesülhettek a hadi pályán, annak oka első sorban az volt, hogy nem volt oly katonai intézet, a melyben az e pályára hajtató mutató ifjuság anyanyelvén, magyar

szellemben nyert volna kiképzést a felsőbb katonai tudományokban. Ezt a hiányt érezte s igyekezett is pótolni a magyar országgyűlés, midőn a XIX. század elején ismételtén sürgette egy magyar katonai iskola felállítását s nem riadt vissza nagyobb áldozatoktól sem e cél elérésére.

Már az 1802-iki országgyűlés is fölvetette az eszmét, egyelőre abban a formában, hogy a pesti egyetemen tanszék állíttassék a hadi tudománynak. Csakhamar azonban a külön, önálló katonai tanintézet terve jutott előtérbe, s az 1808-iki országgyűlés már el is rendelte

A MAGYAR KIRÁLYI HONVÉD LUDOVICA AKADÉMIA FŐPÉLETE.

Weinmann fényképe után.

Szépség és egészség.

Kinek van szeplője?

pattanás vagy bőrtörés az arcon, az használja a teljeskörű ártalmatlan Rozsnyay-féle világhírű **Serail-arczenőcsöt,** mely az arcbőrt rövid időn belül, tisztává és üdűvé teszi. Egy üveg ára 1.40 kor. Egy kis üveg ára 70 fill. Serail-szappan egy doboz 60 fill. Serail-hölgy-por egy doboz 1.40 kor. Kitűnő és valódi szépségápoló egy üveg 80 fill.

A t. sz. közönség szíves figyelmébe ajánljuk, hogy mindezen készítményeink törvényesen bejegyzett védjeggyel vannak ellátva, mely az aradi szabadság-szobrot dörzsölja.

Kapható **ROZSNYAY MÁTYÁS** győgyárában Arad, Szabadság-tér. Budapest: Török József és dr. Egger Leo (Nádor) gyógyszerárban, valamint minden magyarországi gyógyszerárban.

MAGYARHON ELSŐ LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŰ ÓRAÜZLETE

BRAUSWETTER JÁNOS

SZEGEDEN

CS. ÉS KIR. KIZÁRÓLAGOSAN SZAB. KRONOMETER- és MŰ-ÓRÁS FELTÁLLÓJA A REMONTÖR INOÁORAKNAK STB. STB.

ÓRAK, ÉKSZEREK 10-ÉVI JÓTÁLLASSAL KÉSZPÉNZÉRT, VALAMINT RÉSZZETFIZETÉSRE

JAVÍTÁSOK 5 ÉVI JÓTÁLLÁS MELLETT.

KÉPES ÁRJEGYZÉK SZODOLISTÁRTÁVAL INGYENES A BÉRMENTÉ.